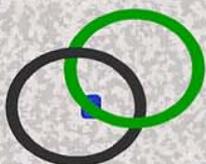

דוח תקופתי לשנת 2015

קרן פנסיה ותיקה בניהול מיוחד

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

קרנות הפנסיה הוותיקות

דוח המנהל המיוחד ליום 31 בדצמבר, 2015

תוכן העניינים

2	פתיח דבר	2
6	1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר	6
6	1.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה	6
10	1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי	10
10	1.3 הרכב הכנסות בתקופת הדוח:	10
10	1.4 התפתחויות בנושא ביטוח הדדי לעמיתי הקרנות	10
11	1.5 אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון	11
14	2. תיאור הסביבה העסקית	14
14	2.1 מ ב ו א	14
15	2.2 מגמות בענף הפנסיה	15
16	2.3 תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות	16
17	2.4 חקיקה ראשית וחקיקת משנה	17
18	2.5 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון	18
23	3. מצב כספי	23
23	3.1 ההתחייבויות הפנסיוניות	23
24	3.2 הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח	24
25	3.3 הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית	25
25	3.4 מסד הנתונים של הקרנות	25
26	3.5 סיוע ממשלתי	26
31	3.6 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון	31
31	3.7 כרית ביטחון לקרנות	31
31	3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו	31
32	3.9 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים	32
33	4. תוצאות הפעילות	33
33	4.1 השקעות	33
34	4.2 ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:	34
39	4.3 תוצאות הקרנות	39
39	4.4 השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות	39
39	4.5 שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת	39
39	4.6 השפעת שינויים בהוראת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעילות	39
39	4.7 השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות	39
39	4.8 השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה	39
39	4.9 שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים	39
39	4.10 שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת	39
40	5. תחזית זרמי כספים	40
40	5.1 מימוש זכויות מבוטחים	40
40	5.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש	40
40	5.3 חובות	40
40	5.4 גבית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן	40
41	6. השפעת גורמים חיצוניים	41
41	6.1 התחייבויות תלויות ותביעות:	41
42	7. בקורות ונהלים	42

פתח דבר

א. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם.

קרנות אלו סגורות למצטרפים חדשים החל מיום 1.4.95, בהתאם להחלטת הממשלה.

בעקבות הגרעונות שנוצרו בחלק מקרנות הפנסיה הוותיקות, בוצעה במהלך שנת 2003 רפורמה מקיפה. במסגרת הרפורמה האמורה הותקן תקנון אחיד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר: מבטחים, מקפת, קג"מ, נתיב, בניין, חקלאים אגד והדסה (להלן: "הקרנות" או "קרנות הפנסיה" או "הקרנות הוותיקות שבהסדר") ומונה להן מנהל מיוחד. כן נקבע במסגרת אותה רפורמה כי ינתן סיוע ממשלתי לקרנות שבהסדר לצורך מימון הגירעונות האקטואריים.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), למנהל המיוחד נתונות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים שלו.

לצורך הסדרת האיחוד התפעולי של הקרנות הוותיקות שבהסדר, נחתם בין הקרנות "הסכם לאיחוד תפעולי" המהווה תשתית משפטית להסדרת התפעול המשותף, לרבות בנושא חלוקת הוצאות התפעול בין הקרנות. האיחוד התפעולי בין הקרנות שבהסדר הביא לצמצום משמעותי בעלויות התפעול וכן להתייעלות בעבודה השוטפת.

במסגרת האיחוד התפעולי של הקרנות, נשמרת הזהות המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה בסעיף 3.5.3).

ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "הממונה על שוק ההון" או "המפקח על הביטוח") על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013.

עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).

הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגרעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחיד, וזאת אם הגירעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי (המשך)

ביום 3.3.2015 פרסם אגף שוק ההון הבהרה, לפיה בכוונתו לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגירעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון.

אגף שוק ההון הבהיר כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגירעון המוצג במאזן.

על פי הוראות התקנון, אם הגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או ככל שייווצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שייווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת ולפיה ככל שגרעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה, וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגירעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים, ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוונים של תשלומים או הכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחנת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גירעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

יצוין כי אופן חלוקת כספי הסיוע הישיר לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ליום 31 בדצמבר, 2015 עומד שיעור הגירעון כאמור על 4.6% בכל אחת מהקרנות שבהסדר. אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 31 בדצמבר, 2015 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

ג. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית").

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות").

על פי מכתב העקרונות, יוקצה לכרית הביטחון עבור כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר סכום מרבי של 11 מיליארד ש"ח צמוד למדד, בגין חודש דצמבר 2008, בתוספת 4% ריבית שנתית. סכום זה יותאם בהתקיים אירועים מסוימים כמפורט במכתב העקרונות.

במכתב מיום 13 ביוני 2010 הודיע הממונה על התקציבים במשרד האוצר כי הסכום המרבי שיוקצה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר כאמור במכתב העקרונות יועלה בסכום של 320 מיליון ש"ח, וכי ביתר האמור במכתב העקרונות לא יחול כל שינוי.

בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, ניתן ביטוי במאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 לאמור במכתב העקרונות. בהתאם לכך, סכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים.

ביום 7 באוגוסט 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר. הוועדה הציבורית המליצה כי כרית הביטחון תשמש לצורך כיסוי גירעון הקרנות הוותיקות שבהסדר הנובע מירידה בעקום הריבית, וזאת ביחס לריבית צמודה של 4%, אשר היתה בסיס לחישוב הגירעון האקטוארי של הקרנות במסגרת תכנית ההבראה שנקבעה להן. כמו כן, בהמלצות הוועדה הציבורית נקבע, כי הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סך של 11 מיליארד ש"ח, כשהוא צמוד למדד המחירים לצרכן, לעומת המדד לחודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. לסכום כרית הביטחון שנזכרת בהמלצות הוועדה הציבורית כאמור יש להוסיף סכום של 320 מיליון ש"ח כאמור במכתבו של הממונה על התקציבים במשרד האוצר מיום 13 ביוני 2010.

עוד יצוין, כי ביום 16 ביוני 2011 הוגשה תגובה מקדמית מטעם המדינה בבג"ץ 2959/11 קרן הפנסיה עתודות הוותיקה ואח' נגד שר האוצר ואח', אשר במסגרתה הודיעה המדינה, בין היתר, כי בכוונתה לעגן את המלצות הוועדה הציבורית בחקיקה ראשית, לאחר שיופץ תזכיר חוק מטעם הממשלה לעיון והערות.

בהתאם להודעת המדינה כאמור, פרסם משרד האוצר ביום 3 בינואר, 2012 תזכיר חוק, אשר כלל תיקונים מוצעים שונים לחוק הפיקוח, וזאת לצורך קביעתם של העקרונות והכללים להקצאת סכומים מתקציב המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר במטרה למתן את השפעת השינויים בעקום הריבית על זכויות העמיתים בקרנות.

ביום 16 בפברואר 2012 אישרה ועדת השרים לענייני חקיקה את התיקונים המוצעים לחוק הפיקוח (להלן: "הטיטה" או "טיטת החוק"). טיטת החוק כוללת, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך בטיטה, וזאת באופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות הטיטה, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור.

כן נכללת בטיטת החוק הוראה, ולפיה גובה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים הקבועים בטיטה ובכפוף לסייגים הקבועים בה לעניין זה. עוד מוצע לקבוע בטיטת החוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ג. כרית ביטחון לקרנות (המשך)

הקרנות שבהסדר הביאו בפני משרד האוצר, במכתבן מיום 25 בינואר 2012, את הערותיהן לתזכיר החוק. במכתב האמור ציינו הקרנות, בין היתר, כי אין מקום לקבוע במסגרת החקיקה המוצעת הוראות שונות הנכללות בתזכיר החוק, ובכלל זה לעניין ההתאמה המוצעת בתקרת כרית הביטחון לירידה בהתחייבויות הקרנות, לעניין הפחתת הסיוע הנוסף שיינתן בעתיד (ככל שיינתן) מסכום כרית הביטחון, וכן לגבי גובה הריבית שתתווסף לסכום כרית הביטחון (היינו ריבית בשיעור של 3.48% במקום ריבית בשיעור של 4% בהתאם לעמדת הקרנות בעניין זה וכאמור במכתב העקרונות).

לאחר סבב דיונים בין משרד האוצר והקרנות הוותיקות האחרות (שלא מונה להן מנהל מיוחד), גובשה טיוטת חוק מעודכנת, הכוללת פרק נפרד לקרנות האחרות ולקרנות שבהסדר. טיוטה מעודכנת זו אושרה ע"י ועדת שרים לחקיקה ביום 22 ביולי 2012.

ביום 5 בנובמבר 2012 פורסמה ברשומות הצעת החוק הממשלתית לתיקון חוק הפיקוח לעניין כרית הביטחון לקרנות שבהסדר ולקרנות המאוזנות. ביום 3 בפברואר 2014 אושרה בכנסת, בקריאה ראשונה, הצעת החוק הממשלתית.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב כאמור בהצעת החוק, כהפרש בין שני הסעיפים להלן:

1. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
2. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי קבועה בשיעור 4%.

השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ-29.7 מיליארדי ש"ח.

יצוין כי, בשל הנסיבות כמפורט לעיל ומטעמי זהירות, ובשים לב להוראות המפורטות בהצעת החוק, חושב הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון, כשהוא צמוד למדד דצמבר 2008 ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה. יצוין כי ככל שהחישוב היה מבוצע בהנחת ריבית בשיעור של 4% לשנה לפי מכתב העקרונות, היה הסכום המרבי המוקצה לכרית הביטחון גבוה מסכום כרית הביטחון המתקבל לפי החישוב שנערך בפועל, היינו צמוד למדד דצמבר 2008 ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה בהתאם להצעת החוק.

ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור התקופה מינואר 2009 עד 31 בדצמבר, 2015 עומד על סך של כ-26,421 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר, 2015 לכ-18,840 מיליוני ש"ח. מידת ניצול כרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון כאמור במכתבו למנהל המיוחד מיום 27 באוגוסט 2013.

1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר

1.1. מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה
(לרבות פרטים עיקריים על קופות גמל קשורות, חברות מוחזקות ושיעור אחזקה)

1.1.1. צורת ההתאגדות

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
א. אסיפה כללית של חברים
ב. דירקטוריון
ג. מנכ"ל

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
א. אסיפה כללית של חברים
ב. דירקטוריון
ג. מנכ"ל

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)
הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
א. אסיפה כללית של חברים
ב. דירקטוריון
ג. מנכ"ל

קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה קופה מפעלית לתשלומי פנסיה ומיועדת לעובדי מוסדות "הדסה". לפי מסמכי היסוד הקופה תנוהל באופן עצמי ויש לה מועצת מנהלים המורכבת מנציגי הנהלת הדסה (5 חברים), ועד עובדי הדסה (5 חברים) ונציגי ציבור (2 חברים).

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.

עפ"י מסמכי היסוד של נתיב קיימים בה המוסדות הבאים:
א. אסיפה כללית של חברים
ב. מועצה
ג. הנהלה
ד. ועדה מנהלת
ה. מנכ"ל

1.1.2 מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות סעיפים 178 ו-70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...". תפקידים נוספים של המנהל המיוחד, הנוגעים לתכנית ההבראה החלה על הקרנות הוותיקות שבהסדר, קבועים בהוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח, ובהם איתור נכסי הקרן, מימוש ומכירתם; יישום התקנון האחיד; וכן מימוש התפעול המשותף של הקרנות הוותיקות שבהסדר.

1.1.3 ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה בראשות שופט בדימוס לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, היינו מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה לאישור המפקח, וכן לאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרנות הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

חברי ועדת המנהלה:

השופט (בדימוס) ישי לויט - יו"ר.

מר שמואל אביטל - חבר.

מר גד ארבל – חבר.

1.1.4 ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור. בהתאם להוראות אותו סעיף, רוב חברי ועדת ההשקעות יהיו בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, כהגדרת המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999, והמוגדרים בחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה כ"נציגים חיצוניים".

בתקנה 41(ב)3 לתקנות מס הכנסה, נקבע כי בקופת גמל אשר מונה לה מנהל מיוחד מכח חוק הפיקוח, ימנה המנהל המיוחד את חברי ועדת ההשקעות, באישור המפקח על הביטוח, והמנהל המיוחד יכהן כחבר בוועדת ההשקעות אך לא כיו"ר הוועדה, וכיו"ר הוועדה יכהן נציג חיצוני.

הוראות לעניין כשירות חברי הוועדה, דרכי מינויים, דרכי התכנסות הוועדה ודרכי עבודתה מצויות בתקנות מס הכנסה.

תפקידי ועדת ההשקעות קבועים בסעיף 11(ב) לחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה, ועיקריהם:

- קביעת מדיניות השקעות של הקופה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון;
- קביעת סוגי עסקאות הטעונות אישור מראש של ועדת ההשקעות טרם ביצוען, וכן קביעת שיעורי ההחזקה בניירות ערך מסוגים שונים הטעונים אישור מראש בטרם רכישתם;
- קביעת נכסי בסיס של אופציות וחוזים עתידיים; קביעת שעור מרבי של בטוחות שניתן להעמיד במסגרת עסקאות;
- קביעת סוגי ניירות ערך שניתן למכור בחסר;
- הנחיית בעלי תפקידים העוסקים בהשקעות, ביישום מדיניות ההשקעות ופיקוח עליהם או הנחיית גופים המנהלים השקעות מטעמם;
- קביעת אמות מידה לבחינת יישום מדיניות ההשקעות; גיבוש כללים ונהלים לניהול ההשקעות;
- קבלת החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים מוחזקים;
- ביצוע כל תפקיד אחר שיוטל ע"י הדירקטוריון (המנהל המיוחד) או הממונה על שוק ההון.

ניהול השקעות בקרנות ובקופות הגמל (שלהן נותנות הקרנות שירותי ניהול) מתבצע באמצעות חטיבת ההשקעות המאוחדת לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

במסגרת מערך ההשקעות הכולל המאוחד, מונו שתי ועדות השקעה, כאשר כל ועדה מטפלת בהשקעות הנוגעות למספר קרנות ו/או קופות גמל.

ועדה המטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה- מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתבי וחבריה הם:

- מר ירום אריאב - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
- מר רואי מכנס - נציג חיצוני.
- מר ניר לינצ'בסקי – נציג חיצוני
- מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

ועדה שניה מטפלת בהשקעות של קרנות הפנסיה- מקפת וקג"מ. ובהשקעות של כל קופות הגמל שלהן נותנות הקרנות הוותיקות שבהסדר שירותי ניהול, וחבריה הם:

- מר יוסף אלשיך - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
- מר אייל בן שלוש - נציג חיצוני.
- מר רונן וולפמן - נציג חיצוני.
- דודו זקן – נציג חיצוני
- מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

1.1.5 ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס 2008. הוועדה מונה שני חברים חיצוניים: יו"ר הוועדה- מר איתן השחר. חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

ואלה תפקידי ועדת הביקורת:

- דיון בדוחות המבקר הפנימי - דיון בדוחות שהגיש המבקר הפנימי וממצאיהם וכן מעקב אחר תיקון הליקויים שנמצאו בדוחות ויישום ההמלצות;
- דיון בליקויים מהותיים שעלו אגב עבודת רו"ח המבקר ומכתבי רו"ח המבקר;
- שמירה על אי תלות של המבקר הפנימי;
- בחינת קיום הוראות דין וכללים מקצועיים ואתיים החלים על הקרן, על נושאי משרה בה ועל עובדיה;
- אישור תכנית עבודה שנתית ותקופתית של הביקורת הפנימית, לרבות היקף משאבים, תדירות ביצוע הנושאים ובחינה לעניין קיום כיסוי לכל הנושאים וכן מעקב אחר יישום תכנית העבודה;
- דיון בנושאים נוספים העולים לסדר היום בהתאם לדרישת המנהל המיוחד ו/או הממונה;
- המלצה בדבר מינוי או פיטורין של המבקר הפנימי.

מועדי התכנסות ועדת הביקורת קבועים ומוגדרים מראש לאורך כל השנה. בישיבות מתקיימים דיונים הן בדוחות הביקורת והן בסטאטוס תוכנית עבודה של הביקורת הפנימית.

תפקידי ועדת הביקורת ומערך הביקורת הפנימית מוגדרים בתקנה 19 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007 ומוסדרים במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2007-9-14, בכתב המינוי של חברי הוועדה, בהוראות הממונה וכן בנהלי ביקורת פנימית כתובים ומאושרים של הקרנות שבהסדר.

1.1.6 מטרות קרנות הפנסיה הותיקות

מטרותיהן העיקריות של הקרנות הינן לייסד, לכוון ולקיים קרנות פנסיה וקופות גמל לפי הצורך.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תוכניות פנסיה יסוד ותוכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיו.

זכויות המבוטחים בקרנות הן זכויות חוזיות הנקבעות בהתאם לתקנון הקרנות או הקופה בה חבר המבוטח, בנוסחו כפי שיהיה מעת לעת. קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים פועלת על בסיס עקרון השוויון והערבות ההדדית בין העמיתים.

בהתאם להחלטת הממשלה, קרנות הפנסיה אינן מקבלות מבוטחים חדשים, למעט מבוטחים שהצטרפו לפנסיה תקציבית לפני שנת 1995, ולא חלפו שנתיים מתום החודש האחרון בפנסיה תקציבית, בכפוף להוראות התקנון.

1.1.7 חברות בת וחברות קשורות

לקרנות חברות בת וחברות קשורות. לפרטים יש לעיין בדוח התקופתי המהווה חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

1.2. תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי

נתונים סטטיסטיים קרנות "הפנסיה הותיקות" שבהסדר (*)

ליום 31 בדצמבר		מס' מבוטחים
2014	2015	
119,328	110,014	מבוטחים פעילים
8,292	7,460	פרשו לקצבאות
4,344	3,390	חדלו מפעילות
786,434	750,211	מוקפאים

ליום 31 בדצמבר		מס' מקבלי קצבאות
2014	2015	
176,326	184,599	זקנה
59,692	59,661	שארים
6,487	5,872	נכות

(*) נתונים סטטיסטיים לקרנות הפנסיה הותיקות ראה נספח 5 נתוני עמיתים ופנסיונרים.

1.3. הרכב הכנסות בתקופת הדוח:

דוחות הכנסות והוצאות לקרנות הפנסיה הותיקות, ראה נספח 3.

1.4. התפתחויות בנושא ביטוח הדדי לעמיתי הקרנות

הקרנות אינן מבטחות פנסיונרים בביטוח הדדי, זאת מתוקף הוראות אגף שוק ההון במשרד האוצר.

1.5. אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון

להלן אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון, לרבות ארגון מחדש של קרנות הפנסיה ו/או חברה מנהלת, אמצעי התייעלות שננקטו, סכסוכי עבודה, שינויים מהותיים בבעלות או בהנהלה, רכישת חברות:

1.5.1. שינויים במבנה האירגוני

לא היו שינויים במבנה האירגוני בתקופת הדוח.

1.5.2. תוכנה

אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן - החברה) הינה חברה בת המוחזקת בעקיפין בשיעור 100% על ידי קרן הפנסיה מבטחים. החברה מספקת, לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן-"מערכת מפנה"). במהלך תקופת הדוח פועלות הקרנות מבטחים, קג"מ, מקפת והדסה במערכת מפנה. לאחר תאריך הדוח קרן נתיב הטמיעה את מערכת שכר פנסיה.

1.5.3. קופת הפנסיה לעובדי הדסה - תשלום דמי גמולים בחסר (2.33%)

פרוט לעניין אי ביצוע חלק מהפרשות דמי הגמולים של המעסיק (הדסה) בקופת הפנסיה לעובדי הדסה וכן לגבי ההליך המשפטי המתנהל לעניין זה - ראו בביאור 14(ג) לדוחות הכספיים השנתיים של קופת הפנסיה לעובדי הדסה ובביאור 7 בדוחות הביניים של הקופה.

1.5.4. משא ומתן קיבוצי

בעקבות סיום תוקפו של ההסכם הקיבוצי מיום 12 בספטמבר 2011 בקרן הפנסיה מבטחים, נערך משא ומתן בין ההנהלה לבין נציגות עובדי מבטחים. ביום 29 ביולי 2015 נחתם הסכם קיבוצי עם ההסתדרות הכללית ונציגות העובדים.

1.5.5. מחקרים

בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן.

ביום 28 בינואר, 2015 התקבל אישור ממשרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות. המאזן ליום 31 בדצמבר 2015 נערך בהתאם להנחות שקיבלו את אישור האוצר ואשר שימשו גם לעריכת מאזן השנה הקודמת.

1.5.6. סיוע ממשלתי ישיר - עדכון לוח תזרים המזומנים

ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014-2015.

עדכון לוח תזרים המזומנים כאמור הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע הישיר ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

1.5.7. מדיניות תגמול מנהלי השקעות

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר פועלות להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים, כפי שנקבעות בתקנון האחיד. לצורך כך, פועלות הקרנות להשגת תשואה על נכסיהן באופן שיאפשר את תשלום הקצבאות לזכאים לכך לפי הוראות התקנון האחיד. ביישום מדיניות ההשקעות מובאים בחשבון, בין היתר, היקף ומהות הנכסים העומדים לרשות קרנות הפנסיה, מגבלות רמת סיכון הנקבעות מראש וכן הוראות הדין לעניין אפיקי ההשקעה השונים. במסגרת מדיניות התגמול של עובדי חטיבת ההשקעות, נמדדים אותם עובדים הן על ביצועיהם המקצועיים בתחומים הנתונים לאחריותם והן על תרומתם הכוללת לעמידה של החטיבה ביעדים הנקבעים מדי שנה.

מדיניות התגמול מביאה בחשבון את העמידה ביעדים שנקבעים מזמן לזמן לעניין התשואה על ההשקעות של נכסי הקרנות, ואף על השגת תשואות העולות על היעדים שנקבעו כאמור, וזאת בהתחשב בצורך להבטיח התנהלות ארוכת טווח בהתאם לאופי ולמהות ההתחייבות כלפי העמיתים והפנסיונרים. אמות המידה הפיננסיות מחושבות על פני תקופה של שלוש שנים לפחות, כדי להבטיח כי מדידת הביצועים נעשית בראייה ארוכת טווח. בנוסף, מדיניות התגמול נגזרת, בין היתר, בהשוואה למדדי ייחוס רלבנטיים, והיא כוללת בחינה של אופן הפעילות ברמה האישית, ברמה של חטיבת ההשקעות ובהיבט האיכותי לעניין העמידה ביעדים.

בעקבות פרסום "חוזר מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ביום 10 באפריל 2014 (חוזר 9-2014), נערכת בחינה בקרנות שבהסדר, בתיאום עם אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לעניין מדיניות התגמול וההתאמות הנדרשות בהתייחס להוראות החוזר האמור, ובהתחשב במאפיינים המיוחדים של הקרנות שבהסדר.

1.5.8. ירידת הריבית

לאחר תאריך המאזן, הריבית חסרת הסיכון המשיכה לרדת. ירידה זו משפיעה על הגדלת עודף ההתחייבויות על הנכסים.

1.5.9. אגרות חוב מיועדות מסוג "ערד"

במהלך חודש יוני 2015 רכשה קרן הפנסיה אגד לראשונה, אגרות חוב מיועדות מסוג "ערד".

1.5.10. פרוק חברות גוש חלקה - קרן הפנסיה נתיב

בבעלותה המלאה של קרן הפנסיה נתיב שתי חברות לא פעילות: חברת חלקה 1 בגוש 8244 חברת חלקה 2 בגוש 8244 (להלן: "החברות הבנות"). החברות הבנות מחזיקות במגרשים בנתניה (להלן: "המגרשים").

בתאריך 22 ביולי, 2015 קיבלו האספות הכלליות של החברות הבנות החלטה מיוחדת בדבר פירוק מרצון, מינוי מפרק והסמכתו להעביר את הזכויות במקרקעין לקרן הפנסיה. המגרשים יעברו לקרן אגב תהליך הפירוק.

נכון למועד עריכת הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015, תהליך הפירוק ותהליך העברת המגרשים טרם הסתיימו.

1.5.11. בג"ץ 2944/10 ו-8692/11 -

אברהם קוריצקי וחזה גלייזר נגד מבטחים, קג"מ ומדינת ישראל בעניין הסכם רציפות הזכויות בין קרנות הפנסיה הוותיקות לבין המדינה.

ביום 13.10.2015 ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק הדין בעתירות. במסגרת זו, התקבלו העתירות בחלקן ונקבע, בהתייחס להסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לבין המדינה, כי חישוב המשכורת הקובעת המהווה את "תקרת" סכום ההשתתפות של הקרן בפנסיה של הגמלאי, ייעשה בהתאם לשיטת החישוב הקבועה בתקנון האחיד החל על הקרן, ביחס למבוטח פעיל בקרן, ובכפוף להוראות פרק ט' לתקנון האחיד הקובעות תקרת עליה ריאלית לשכר הקובע. בנוסף, בפסק הדין נקבע כי לעניין חישוב "תקרת" המשכורת הקובעת בקרן המשתתפת, יש להביא בחשבון את מלוא תקופת העבודה של הגמלאי, הנהנית מרציפות זכויות, לרבות תקופת עבודתו במדינה.

כמו כן, בפסק הדין נקבע כי על ה"מוסד המשלם" (המדינה במקרה דנן) מוטלת החובה לשלם את מלוא הפנסיה של מי שזכאי לקבל גמלה לפי הסכם הרציפות, כאשר על הקרן המשתתפת מוטלת החובה להעביר את חלקה בתשלום.

בקשות לדיון נוסף בפסק הדין שהוגשו על ידי מבטחים וקג"מ לצד בקשה נפרדת לדיון נוסף שהוגשה על ידי המדינה, נדחו על ידי בית המשפט העליון ביום 23.2.2016.

יישומו של פסק הדין על ידי הקרן במתכונתו הנוכחית כפוף להמצאת נתוני השתכרות ורכיבי שכר מתקופת עבודתם של העמיתים בשירות המדינה. נתונים אלה אינם בידי הקרן ובהעדרם לא יתאפשר לקרן לערוך תחשיב קצבה על פי הקבוע בפסק הדין.

לפי הערכה אקטוארית, יישום פסק הדין הגדיל את היקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות הוותיקות המהוות צד להסכם הרציפות עם המדינה, בהיקף כולל של כ-1,130 מיליוני ש"ח.

1.5.12. מנהל חטיבת הפנסיה

במהלך חודש יוני 2015, הצטרף לקרנות שבהסדר מר יריב עזר כמנהל חטיבת הפנסיה.

2. תיאור הסביבה העסקית**2.1 מ ב ו א**

הקרנות פועלת בשוק הביטוח הפנסיוני לטווח ארוך (פנסיה, ביטוח וגמל). שוק קרנות הפנסיה מורכב מקרנות פנסיה ותיקות שנסגרו להצטרפות עמיתים חדשים החל מאפריל 1995 ומקרנות פנסיה חדשות שהחלו לפעול מינואר 1995.

מערכת קרנות הפנסיה היא חלק מן הרובד השני של מערכת הביטוח הסוציאלי במדינה (אחרי הרובד הראשון של הביטוח הלאומי). החיסכון הפנסיוני הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך המהווה נדבך מרכזי בהבטחת הביטחון הכלכלי והמשקי של משקי הבית. אפיקי החיסכון הפנסיוני כוללים את קרנות הפנסיה, פוליסות משתתפות ברווחים ("ביטוחי מנהלים") וקופות הגמל.

להלן נתונים עיקריים על שוק קרנות הפנסיה בישראל (נתונים כספיים במיליוני ש"ח):

טבלה 1 - שוק קרנות הפנסיה בישראל בשנים 2013-2014

סה"כ		קרנות חדשות		קרנות וותיקות		נכסים נטו לסוף שנה הפקדות משיכות
<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2013</u>	<u>2014</u>	
533,191	600,091	160,276	190,990	372,915	409,101	
26,334	29,556	21,620	25,007	4,714	4,549	
16,704	18,380	3,407	4,219	13,297	14,161	

המקור: דוח הממונה על שוק ההון לשנת 2014 (הדוח האחרון של הממונה על שוק ההון שפורסם נכון למועד כתיבת דוח זה).

כפי שעולה מן הטבלה, בשנים 2013-2014 היוו קרנות הפנסיה הוותיקות למעלה מ-68% מסך נכסי קרנות הפנסיה.

שיעור הצמיחה בנכסי קרנות הפנסיה הוותיקות (להבדיל מקרנות הפנסיה החדשות הכלליות) אינו צפוי לגדול משמעותית בשנים הקרובות, וזאת מאחר שהן סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

2.2. מגמות בענף הפנסיה

השפעתן על עסקי קרנות הפנסיה בתקופת הדוח ועל נתוני הדוח הכספי של הקרנות:
 החסכון הפנסיוני, על מרכיביו השונים, הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך ביותר, ומהווה נדבך חשוב להבטחת הביטחון הכלכלי של משקי הבית במצבים ובאירועים של אובדן הכנסה לתקופה ממושכת, דהיינו בעת פרישה מעבודה, באירועי אובדן כושר עבודה (נכות) ובאירועי פטירה (שאיירים). לפיכך, למדינה יש ענין מיוחד בהסדרה ובהבטחת אפיק חסכון זה, אשר עולה בקנה אחד הן עם צרכי משקי הבית והן עם המדיניות החברתית והכלכלית של המדינה. על כן, אפיק זה זוכה במדינות רבות וכן במדינת ישראל לעידוד באמצעים שונים, לרבות בתחום הטבות המס.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 1995:

1. בשנת 1995 החליטה הממשלה על רפורמה בתחום הפנסיוני, ולפיה, בין היתר, חברות שניהלו קרנות פנסיה עד 31 בדצמבר 1994 מנועות מלהמשיך ולבטח עמיתים חדשים בקרנות הפנסיה הקיימות שבניהולן.
2. בהתאם למתחייב מהרפורמה, הקרנות חדלו לצרף עמיתים חדשים החל מינואר 1995, אלא אם כן חלות לגביהם הוראות מוגדרות שנקבעו לעניין זה.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 2003:

- להלן עיקרי הרפורמה בתחום הפנסיוני משנת 2003 לגבי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר:
1. הפקעת סמכויות הניהול;
  2. העלאת שיעור דמי הגמולים;
  3. גביית דמי ניהול;
  4. האחדת מערך הזכויות - קביעת תקנון אחיד;
  5. העלאת גיל פרישה;

2.3. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

2.3.1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבעו שורה של הסדרים, ובהם מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. בהתאם להוראת סעיף 78א לחוק הפיקוח, המטרה העומדת בבסיס פרק ז'1 היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות".

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה היבטים אלה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית דמי ניהול מהתשלומים לעמיתים (המהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה), האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה וכן הקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2.3.2. הפקעת סמכויות הניהול

בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונו לקרנות בשנת 2003 מנהלים מיוחדים.

לפי הוראות החוק, למנהל המיוחד מוקנות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרנות, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא הגורם המופקד על ניהול הקרנות ועל התוויית המדיניות והפיקוח על דרכי ביצועה, ועליו לפעול לביצוע הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולהגשמת מטרותיו.

עם מינויים של המנהלים המיוחדים חדלו מלפעול מוסדות הקרנות וועדותיהן, למעט ועדות השקעה שמונו על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה. כמו כן, מונתה לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס, וזאת בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח (תפקידי המינהלה מובאים בסעיף 1.1.3).

2.4 חקיקה ראשית וחקיקת משנה

2.4.1 תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל), התשע"ד-2014

ביום 11 באוגוסט 2014 פורסמו התקנות. התקנות מסדירות את האופן שבו על המעסיק להעביר הפקדות לקופת גמל, המועדים שעליו לעשות כן, הפרטים שעליו להעביר לגוף המוסדי במועד ההפקדה והפרטים שעליו להעביר בעת הפסקת הפקדות לרבות במקרה של ניתוק יחסי עבודה.

בנוסף, בתקנות נקבעו הוראות בדבר העברת היזון חוזר מהחברה המנהלת על קבלה וקליטת הדיווח מאת המעסיק והמועדים בהם על החברה המנהלת להעביר היזונים אלו. כל הדיווחים וההיזונים החוזרים של החברה המנהלת והמעסיק יעשו באמצעות דיווח ממוכן ובמבנה אחיד בהתאם להוראות הממונה.

בהתאם לתיקון התקנות מיום 5 בנובמבר 2014, ההוראות הקבועות בהן יכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2016 (למעט הוראות מסוימות לגבי מעסיקים קטנים שיכנסו לתוקף במועד מאוחר יותר).

2.4.2 חוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014

ביום 6 בפברואר 2015 נכנס לתוקף חוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014 (להלן ובהתאמה: "יום התחילה" ו-"החוק"). החוק קובע הוראות שנועדו לגשר על הפער בין דיני החיסכון הפנסיוני לבין איזון המשאבים בין בני זוג.

ככלל, נקבע בחוק כי "גוף משלם", ובכלל זה קרן פנסיה ותיקה, יפעל לחלוקת החיסכון הפנסיוני בין בני הזוג לשעבר, ככל שהחלוקה כאמור נובעת מפסק דין שניתן על ידי הערכאה המשפטית המוסמכת ושהוגש לגוף המשלם, ובכפוף לתנאים ולמגבלות הקבועים בהוראות החוק. בנוסף, החוק קובע כי בהתקיים תנאים מסוימים, תקום זכאות לבן הזוג לשעבר לתשלום קצבה מקרן הפנסיה הוותיקה לאחר פטירת העמית.

בהתאם להוראות החוק, ככל שפסק הדין קובע כי לבן הזוג לשעבר זכות לקבלת קצבה לאחר פטירתו של העמית (ובכפוף ליתר התנאים הקבועים בחוק), קרן הפנסיה תנכה מהקצבה אשר מחולקת בין בני הזוג שיעור של 2.8% - אם בת הזוג לשעבר היא אשה או 1.2% - אם בן הזוג לשעבר הוא גבר, לצורך מימון תוספת עלויות שתיגרם לקרן הפנסיה כתוצאה מכך.

בהתאם להוראות המעבר הקבועות בו, החוק חל גם לגבי פסקי דין לחלוקת חיסכון פנסיוני שניתנו לפני יום התחילה (ובכפוף לתנאים שונים הנוגעים, בין היתר, לתשלום קצבה לבן הזוג לשעבר בשל פטירת העמית).

2.5. חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

במהלך תקופת הדוח פורסמו ההנחיות המפורטות להלן:

2.5.1. תשלומים לקופת גמל

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-35 מיום 27.12.15.

חוזר זה הוא נדבך משלים להוראות שנקבעו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל), התשע"ד-2014 (להלן - **התקנות**). התקנות מסדירות את אופן העברת דיווח על הפקדת תשלומים לקופת גמל ממעסיקים לגופים מוסדיים, ובין השאר, מחייבות העברת דיווח ממוכן במבנה אחיד שקבע הממונה. בנוסף, התקנות מחייבות גופים מוסדיים להעביר היזון חוזר בגין כל דיווח על הפקדת תשלומים לקופת גמל. על מנת להקל על תהליך יישום התקנות, נקבע כדלקמן: לגבי מעסיקים של מעל 100 עובדים יחולו התקנות החל מיום 1 בפברואר 2016; לגבי מעסיקים של למעלה מ-50 עובדים ועד 100 עובדים יחולו התקנות מיום 1 ביולי 2016; לגבי יתר המעסיקים יחולו התקנות מיום 1 בינואר 2017.

2.5.2. ניהול סיכונים אשראי אגב פעילות השקעות-תיקון

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-33 מיום 13.12.15.

מטרתו של חוזר זה הינה להגביר את המעורבות והאחריות של הדירקטוריון וועדת ההשקעות בתחום מתן הלוואות מותאמות על ידי גוף מוסדי תוך שימת לב לקצב הגידול של אפיק זה מתוך תיק ההשקעות הכולל בישראל ומחוץ לישראל, לפי העניין.

2.5.3. סיוב מידע על תלונות הציבור

חוזר גופים מוסדיים 2015-25740 מיום 8.12.15.

מדד תלונות הציבור אמור לשקף באופן מדויק את מצב הטיפול של כל הגופים המוסדיים בתלונות ציבור שמגיעות לבירור האגף. לאור האמור, על כל ממונה על פניות הציבור בגוף מוסדי לטייב, בהתאם להנחיות חוזר זה, את תלונות הציבור המוגשות נגד הארגון על מנת שהמדד המפורסם יהיה אמין ומדויק.

2.5.4. ביצוע פעולות על-ידי גוף מוסדי עבור מעסיק

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-30 מיום 21.9.15.

חוזר זה קובע הוראות המסדירות את תכולת המידע שגוף מוסדי נדרש להעביר למעסיק. נוסף, קובע החוזר הוראות לעניין הרשאות מעסיק לגורם מתפעל מטעמו, לקבל מידע ולבצע פעולות במוצרים פנסיוניים ובתוכניות ביטוח בעבור עובדיו.

2.5.5. דוח שנתי על יישום הוראות הדין על-ידי גופים מוסדיים-תיקון

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-25

גופים מוסדיים מגישים לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר דוחות כספיים רבעוניים ושנתיים ודיווחים נלווים לדוחות אלו. חוזר מס' 2013-9-12 שעניינו "דוח שנתי על יישום הוראות הדין על ידי גופים מוסדיים" קובע כי בדיווחים הנלווים לדוחות כספיים יעבירו גופים מוסדיים גם מידע הנוגע ליישום הוראות הדין בנושאים שונים כגון: ממשל תאגידי, השקעות, זכויות עמיתים וכן כי נושאים אלו יעודכנו מעת לעת, לפי שיקול דעת הממונה. מטרת חוזר זה, לתקן את חוזר יישום הוראות הדין ולהחליף את נספח א' לחוזר. הנספח המעודכן כולל גם דיווח בנושאים בתחום הביקורת הפנימית, תכנית ציות, אכיפה פנימית והלבנת הון.

2.5.6. ייפוי כוח לבעל רישיון

חוזר גופים מוסדיים 2015-10-5 מיום 6 באוגוסט 2015.

חוזר זה קובע הנחיות שונות לעניין מבנה טופס ייפוי כוח, באמצעותו יוכל לקוח לייפות את כוחו של בעל רישיון לקבל מידע אודות החיסכון הפנסיוני המנוהל עבורו בגוף מוסדי או להעביר בקשות בשמו במסגרת ייעוץ או שיווק פנסיוני, לרבות באמצעות מסלקה פנסיונית מרכזית.

2.5.7. חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית

חוזר גופים מוסדיים 2015-102 מיום 28.5.15.

מערכת סליקה פנסיונית נועדה לייעל את תהליכי העבודה, להוזיל עלויות, ליצור תשתית איכותית אחידה למתן ייעוץ פנסיוני ושיווק פנסיוני ולאפשר לחוסכים לקבל החלטה מושכלת ביחס לחיסכון הפנסיוני שלהם. על מנת לנצל את המערכת בצורה מלאה, קובע החוזר שורה של פעולות אותן מחויבים גופים מוסדיים לבצע באמצעות המערכת.

2.5.8. הלוואות ממונפות

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-22 מיום 10.5.15.

חוזר זה מסדיר הוראות לעניין חובות ועדת השקעות טרם מתן הלוואות ממונפות ונושאי דיווח לוועדה אודות הלוואות ממונפות שנתן גוף מוסדי.

2.5.9. דיווח לממונה אודות הסדרי חוב בהם נטל חלק גוף מוסדי

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-19 מיום 10.5.15.

חוזר זה מסדיר את הדיווח לממונה על השתתפותו של גוף מוסדי בהסדר אשראי שניתן על ידי הגוף.

2.5.10. גופים מוסדיים ברמת הנכס הבודד

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-14 מיום 1.4.15.

מטרת חוזר זה הינה לעדכן ולאחד את הוראות הדיווח לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בנוגע לרשימת נכסים רבעונית של גופים מוסדיים ברמת נכס בודד, על מנת לשפר את איכות הדיווח וזמינותו.

2.5.11. דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים ולמבוטחים בגוף מוסדי

חוזר 2015-9-2 מיום 26.1.15. חוזר 2015-9-13 מיום 18.3.2015 וחוזר 2016-9-2 מיום 6.1.2016

חוזרים אלו מרחיבים את חובות הגילוי החלה על גופים מוסדיים כלפי עמיתיהם, תוך שימת דגש על פישוט המידע המוצג בדוחות כך שישמשו כלי מעקב ובקרה לעמיתים.

2.5.12. דיווח לציבור על הוצאות ישירות המנוכות מחשבונות החוסכים

חוזר גופים מוסדיים 2015-9-8 מיום 19.2.2015.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008 (להלן -"התקנות") קובעות אלו הוצאות ישירות רשאי גוף מוסדי לנכות מחשבונות העמיתים והמבוטחים מעבר לדמי הניהול. בנוסף, נקבעה בתקנות תקרה של 0.25 אחוז לשיעור הוצאות ישירות מסוימות שניתן לגבות מנכסי החוסכים. הדיווח על הוצאות אלו מופיע כיום באופן חלקי ומתמצת בדוחות הכספיים ובדוח לעמית. לפיכך, נוצר הצורך להגביר את רמת המידע המוצג לציבור וליצור מנגנון פיקוח שקוף ביחס לגביית הוצאות אלו. משמע, לפרט את מרכיבי ההוצאות הישירות הנגבות בשל ביצוע עסקאות בגופים המוסדיים, תוך התייחסות לתקרה האמורה. הוראות החוזר רלוונטיות רק לקופות הגמל המנוהלות ע"י הקרנות.

2.5.13. מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני-החל מ- 1.11.2015
 חוזר גופים מוסדיים 10-9-2015 מיום 1.3.2015.

מטרתו של החוזר היא הגדרת פורמט אחיד להעברת מידע ונתונים בין יצרני מידע וצרכני השונים בתחום החיסכון הפנסיוני, תוך הגדרת מבנה הנתונים, סכימת הנתונים, תוכן השדות המועברים והנסיבות שבהתקיימותן יש להעביר מידע כאמור. מידע העובר בין יצרני המידע וצרכניו יועבר במתכונת אחידה ויהיה מבוסס על קובץ אלקטרוני במבנה מוגדר, המאפשר גמישות לגבי תוכן הנתונים.

כך, מידע המתייחס למספר לקוחות, מספר חשבונות לקוח ומספר מוצרים פנסיוניים, יהא ניתן להעברה בקובץ אחד. המידע יועבר באמצעות תקשורת נתונים מוצפנת ומאובטחת, כך שלא ניתן יהיה לגשת אליו ללא הרשאת הנמען.

המבנה האחיד פורסם בחלקים בהתאם לממשקים המפורטים להלן:

- א. ממשק אחזקות - קובע את פרטי המידע שעל גוף מוסדי להעביר לחוסך שביקש זאת באמצעות מסלקה פנסיונית מרכזית או לבעל רישיון, על מנת להציג סטאטוס עדכני של נתוני לקוח, על מוצריו הפנסיוניים השונים (לרבות מידע לגבי צבירות החיסכון), נכון לתאריך חתך מסוים.
- ב. ממשק טרום ייעוץ - קובע את פרטי המידע שעל גוף מוסדי להעביר לבעל רישיון בשלב ההכנה למתן ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני לראשונה.
- ג. ממשק ניוד - קובע את פרטי המידע שיועברו בעת העברת כספים בין מוצרים פנסיוניים שונים ובין גופים מוסדיים שונים.
- ד. ממשק אירועים - קובע את פרטי המידע שעל בעלי רישיון להעביר לגופים המוסדיים, במטרה לאפשר קליטה והפקה של מוצרים פנסיוניים באופן ממוכן, וכן את פרטי המידע שיועברו לצורך ביצוע שינויים במוצרים פנסיוניים שבידי לקוחות או בנתונים הרלוונטיים לניהול מוצרים פנסיוניים עבור לקוחות.
- ה. ממשק מעסיקים - קובע את פרטי המידע הנדרשים בגין תהליכי תשלום והפקדות לחיסכון פנסיוני, לרבות בעת פיצול הפקדות בין מוצרים פנסיוניים שונים. במסגרת ממשק זה מטופל גם נושא ההיזון החוזר למעסיקים. מבנה שמות הקבצים, מבנה הנתונים, פרטי המידע הרלוונטיים והנסיבות אשר בהתקיימן יועבר מידע בכל אחד מן הממשקים המנויים לעיל, יפורטו במסגרת הנספחים לחוזר זה. ממשק זה הוא אשר מועבר במסגרת הוראות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל), התשע"ד-2014 שעיקרן פורט לעיל.

2.5.14. החוזר המאוחד (קודקס)

החוזר המאוחד מרכז את כלל הוראות הממונה על שוק ההון, ומשלב הוראות שבחוזרי המקור, ללא שינוי במשמעותן, וכן מספר הוראות חדשות. מועד תחילתו הראשון של החוזר הינו 1.4.2014, אולם ישנן הוראות שתוקפן מאוחר יותר. הוראות הממונה שובצו בחוזר המאוחד ומקורן בחוזרים שהוצאו לפני יום התחילה, מחליפות את הוראות חוזרי המקור החל מיום התחילה. מטבע הדברים, בשל ריבוי ההוראות והיקפן מפורסם החוזר המאוחר בצורה מדורגת. להלן יפורטו עיקרי הדברים מחלקים של הקודקס שפורסמו בשנת 2015:

- **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 4 "ניהול נכסי השקעה (כללים למתן אשראי על ידי גופים מוסדיים)**, חוזר גופים מוסדיים 2015-9-20 מיום 10.5.15:
תיקון זה לקודקס קובע הוראות לעניין הנהגת מגבלות פנימיות למתן אשראי ללווים, קביעת נדבך נוסף של נהלי חיתום ואנליזה להלוואות מותאמות והגדרת מקרים שבהם רשאי גוף מוסדי להסתמך על ערבות שנתקבלה. בנוסף, מגדיר התיקון הנחיות כלליות בנוגע לדרך פעולה בעת הפרתה של תניה לפירעון מידי וחובת גילוי ביחס לאשראי שנלקח למימון רכישת מניות שליטה בתאגיד.
- **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 4 "ניהול נכסי השקעה (הלוואה מותאמת לתאגיד ובעל שליטה בתאגיד ולבעל שליטה בתאגיד שהיה בקשיים)**. חוזר גופים מוסדיים 2015-9-21 מיום 10.5.15:
בעקבות מגמת הגידול בהיקף ההלוואות המותאמות שנותנים גופים מוסדיים, מונתה וועדה ציבורית לבחינת אופן השקעת גופים מוסדיים בהלוואות מותאמות על מנת להציע הסדרה ראויה, ודרכי עבודה שיהלמו את היקף הפעילות הגדל. במקביל, התפתח שוק האשראי החוץ-בנקאי העסקי בישראל בשנים האחרונות ועלה הצורך להפחית את הסיכונים בשלב העמדת האשראי ולאורך חיי החוב, כל זאת לטובת הגברת הוודאות בשמירה על כספי החוסכים המנוהלים בידי הגופים המוסדיים. תיקון זה לקודקס דן בתנאים אשר חלים על גופים מוסדיים בעת מתן הלוואות מותאמות לתאגיד אשר הוא, או בעל השליטה בו, היו בקשיים בשנים שקדמו למתן ההלוואה.
- **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 4 "ניהול נכסי השקעה (תנאים להשתתפות בעסקת קונסורציום)"**, חוזר גופים מוסדיים 2013-9-25 מיום 10.5.15:
תיקון זה דן בהשתתפות גופים מוסדיים בעסקאות קונסורציום וסינדיקציה לאור העובדה שבשנים האחרונות גדל חלקם של הגופים המוסדיים המשתתפים באותן עסקאות והמורכבות הכרוכה בעשייתן, קובע החוזר את הכללים להשתתפות גוף מוסדי בהן.
- **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 4 "ניהול נכסי השקעה (החזקה מעל עשרים אחוזים באמצעי שליטה של תאגיד)"**, חוזר גופים מוסדיים 2015-9-24 מיום 10.5.15:
אחת מהמלצות ועדת גולדשמידט (הועדה שהוקמה ע"י הממונה על שוק ההון לבחינת פעילות הלוואות מותאמות ע"י גופים מוסדיים) מתייחסת להחזקת אמצעי שליטה על ידי גוף מוסדי, עקב מימוש אמצעי שליטה שהיו ערובה לחיוב בידו. המלצה זו מקבלת משנה תוקף לאור ריבוי הסדרי החוב בשנים האחרונות. בהסדרי חוב יכול להיווצר תרחיש שבו גוף מוסדי יקבל במסגרת הסדר החוב, מניות מהתאגיד שהנפיק את החוב נשוא ההסדר, כך שבפועל שיעור החזקה של הגוף המוסדי יחרוג משיעור של 20 אחוזים הקבוע בתקנה 12 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.
- **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 4 "ניהול נכסי השקעה (ועדת אשראי פנימית, בקרת השקעות וטיפול בחובות בעייתיים)"**, חוזר גופים מוסדיים 2015-9-34 מיום 13.12.15:
מטרתו של תיקון זה היא להסדיר את הממשל התאגידי ביחס להעמדת הלוואות מותאמות. התיקון מחייב מינוי ועדת אשראי פנימית ומגדיר נהלים לביצוע בקרה על הלוואות אלו וכן טיפול בחובות בעייתיים.

- תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 2 - דוח חודשי לגבי קופות גמל, קרנות פנסיה וחברות ביטוח חוזר גופים מוסדיים 2015-9-9 מיום 26.2.15.

הוראות חוזר זה נועדו לעדכן, לאחד ולהסדיר את מתכונת הדיווח החודשית לגופים מוסדיים ולשפר את איכות הדיווחים הנשלחים לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
- תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 2, פרק 1 - מדידת התחייבויות, מיום 20.4.15.

תיקון זה עוסק במדידה, בדגש על הערכת שווי ההתחייבויות.
- תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 5, חלק 4, פרק 3 - איגוד כלל הוראות הדיווח של גופים מוסדיים לממונה על שוק ההון מיום 6.9.15:

תיקון זה מגדיר הוראות הדיווח מסודרות בהתאם לתדירות הדיווח (חודשית, רבעונית, חצי שנתית ושנתית). כמו כן, נכללות בחלק זה הוראות דיווח מיוחדות המחייבות את הגופים המוסדיים.

3. מצב כספי .3**3.1. ההתחייבויות הפנסיוניות**

3.1.1. ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרנות.

הדוח האקטוארי נערך בהתאם להנחיות אגף שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

3.1.2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שיערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת.

מאחר ומשך החיים הממוצע של ההתחייבויות של הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי שהשינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות. ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3.1.3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט(ב)(8) לחוק הפיקוח. הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יועלה לגיל 67, וזאת בשל ההפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות.

בהתאם להוראות סעיפים 78 ט(ב)(8) ו-78 יד(א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל בפרישה לאישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד(א)(1) לחוק הפיקוח.

3.1.3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים (המשך)

סיוע בשל ההשגחה בהעלאת גיל הפרישה מגיל 62 לנשים - בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לעניין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה מגיל 62 לאישה, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל ההשגחה לעניין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

בשנת 2015 הקרנות קיבלו סיוע בסך 135.2 מיליון ש"ח לטובת כיסוי עלויות השהיית גיל הפרישה עבור נשים שפרשו בשנת 2015 (שנה קודמת 190.2 מיליון ש"ח).

3.1.4. ההשגחה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחיד

בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחיד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

3.1.5. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן. במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות. אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרה לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, אשר אישר גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

3.2. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח

התחייבויות פנסיוניות לפי קרן ראה נספח 2.

3.3 הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית

3.3.1 שינוי בווקטור הריביות לווקטור ריביות שפורסם בסוף חודש דצמבר 2015 מגדיל את ההתחייבויות בקרנות והגדיל את רכיבי הסיוע והסבסוד.

3.3.2 פסק דין קוריזקי הגדיל את ההתחייבות.

3.3.3 תשואת הקרן הקטינה את הגרעון.

3.3.4 עליה בשכר המבוטח ובשכר המבוטח במשק מעבר לצפוי הגדיל את ההתחייבות.

3.4 מסד הנתונים של הקרנות

מסד הנתונים של הקרנות הוסב בשנות השבעים והשמונים ממערכת ידנית ובלתי מפורטת ברמה החודשית למערכות ממוכנות. חלק מהנתונים הוסבו ברמה שנתית. במשך השנים אותרו מקרים, בעיקר של עמיתים ותיקים ובלתי פעילים שנים רבות, בהם הנתונים במערכת דורשים פעולות עדכון נוספות.

קרנות הפנסיה ערכו פרויקט טיוב נתונים באמצעות חברת די בי קיו. פרויקט טיוב הנתונים הסתיים במחצית הראשונה של שנת 2009. הנהלת הקרנות אישרה ביצוע מחקר בשנת 2010 על נתונים שטרם טוייבו, ובהם חלקיות משרה, רכיבי שכר לא מוכרים, רציפות זכויות והשפעתם על הדוחות. בשנת 2010 נערכו מחקרים ובדיקות בקרנות מבטחים והדסה, בנושאי רכיבי שכר לא מוכרים וחלקיות משרה. בדיקות אלו הביאו את האקטואר הממונה בקרנות אלה להוריד את הסתייגותו בדוח האקטוארי.

כמו כן, הקרנות שבהסדר פועלות ליישום הוראות חוזר 2012-9-16 "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים".

3.5. סיוע ממשלתי

3.5.1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

הביטוי בדוחות לשנים 2015 ו-2014 לגובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן-ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 4-3-2006 מיום 14 ביוני 2006, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

3.5.1.1. התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך 18,779 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. (שנה קודמת- למעט אג"ח מיועדות מסוג ערד שהוצגו בניכוי פרמיית סבסוד ממשלתי)

3.5.1.2. סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות מסוג "ערד" צפויות להשקיע בהן בעתיד:

על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.

הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרנות במועד שבו ירד שיעור אחזקתן באג"ח מיועדות מסוג מרון לשיעור נמוך מ-30%, כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרנות.

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרנות באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך של כ- 15,139 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. (שנה קודמת - כ- 27,007 מיליוני ש"ח כולל 9,971 מיליוני ש"ח בגין אג"ח מיועדות מסוג ערד שנרכשו)

3.5.2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר

3.5.2.1. אומדן סיוע ממשלתי ישיר מסתכם לסך של 138,329 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 139,096 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה מיום 17 באוגוסט 2005), הקרנות בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמות כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות. מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר. גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה ההתחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

3.5.2.2. קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהווה של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרנות, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרנות. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרנות עולה על סכום הגרעון של הקרנות, יאוזנו הקרנות באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי.

במצב זה יהיו רשאויות הקרנות בכפוף לקבלת אישורים מתאימים - להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע.

3.5.3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, וזאת בהתאם לטיוטת הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר שהעביר המפקח למנהלת המיוחדת דאז ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיוטת הכרעה").

במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)		(מיליוני שקלים)
31 בדצמבר		
2014	2015	
		<u>הסיוע הממשלתי</u>
		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
78,300	78,300	
10,378	10,378	הסיוע הממשלתי העקיף באגח מיועדות מסוג מירון
67,922	67,922	הסיוע הממשלתי הישיר
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(20,110)	(21,849)	סיוע ישיר
(9,578)	(9,816)	סיוע עקיף
(29,688)	(31,665)	סה"כ סיוע שנתקבל
48,612	46,635	<u>סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי</u>

(*) על פי סעיף 78 יד' (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתי של 4%.

במחירי יום המאזן		(מיליוני שקלים)
31 בדצמבר		
2014	2015	
		<u>הסיוע הממשלתי</u>
		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
153,535	158,239	
20,350	20,973	הסיוע הממשלתי העקיף באגח מיועדות מסוג מירון
133,185	137,266	הסיוע הממשלתי הישיר
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(39,433)	(44,154)	סיוע ישיר
(18,780)	(19,838)	סיוע עקיף
(58,213)	(63,992)	סה"כ סיוע שנתקבל
95,322	94,247	<u>סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי</u>

בסעיף 78 לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה. לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו-ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78(ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון במשרד האוצר, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78(ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

3.5 סיוע ממשלתי – (המשך)

3.5.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות למשרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה. להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות:

3.5.3.1. העברות ישירות לקרן בנין לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר. לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977). בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 לחוק הפיקוח יכלול הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

3.5.3.2. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון - לעמדת הקרנות שבהסדר, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%. החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%.

ליום 31 בדצמבר 2015, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 534 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

3.5.3.3. מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1.6.2003.

3.5.3.4. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03 בערך הסובסידיה- לעמדת הקרנות, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה. ליום 31 בדצמבר 2015 ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,389 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקת שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיוטת ההכרעה. למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

3.5 סיוע ממשלתי – (המשך)

3.5.4 התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט')\8 לחוק הפיקוח

3.5.4.1. בסעיף 78(ב)8 לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאישה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (א) לעיל. לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטוארים בקרנות. התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל. הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2015 מסתכם לסך של 5,617 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 5,306 מיליוני ש"ח).

3.5.4.2. הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר הגרעון הנ"ל מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ-197 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת 195 מיליארדי ש"ח).

בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.

הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרן הינו הסכום על-פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

3.6 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015	
מיליוני ש"ח	
196,703	יתרת הגרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
18,520	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
14,346	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
136,343	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
5,561	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
3,093	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
18,840	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
196,703	סה"כ סיוע ממשלתי
-	יתרת גרעון בסוף שנת הדו"ח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי

** התחייבויות פנסיוניות לפי כל קרן ראה נספח 2.

3.7 כרית ביטחון לקרנות

הרחבה בעניין כרית הביטחון לקרנות- ר' בסעיף (ג) ב"פתח הדבר" לדוח זה.

ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2015 עומד על סך של 26,421 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2015 לכ- 18,840 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 17,286 מיליוני ש"ח).

3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו

3.8.1 אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה לקרנות גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של 196,703 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 195,553 מיליוני ש"ח).

גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לאחר סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 6,639 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 56,131 מיליוני ש"ח).

3.8.2 הסכום עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו (המשך)

3.8.3 הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סיוע ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שכל קרן תקבל מסך הסיוע הממשלתי המיועד לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר.

שווי יתרת הסיוע המהוון הנ"ל, לתאריך הדוחות, מוערך בסך של כ-197 מיליארדי ש"ח. שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתיד להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,617 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).

הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 4.6%.

במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחיד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.

3.8.4 הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרנות פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו עלולים להיות שונים מהצפוי, לטוב ולרע, עקב שוני אפשרי בין המציאות בעתיד, ובין התחזיות.

3.8.5 גם מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד. כך - בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, למשל בשל שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויי רגולציה, שינויים כלכליים, ועוד.

3.8.6 שינויים אפשריים כאלה, ישפיעו (בהתרחשם), על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרנות.

3.8.7 הקרנות מחשבות את המאזן האקטוארי, כמתחייב, בהתאם למערכת הנחות שקבע הממונה על שוק ההון במשרד האוצר ובהתאם לאישורים ספציפיים שנתן לאקטואר הקרנות על סמך מחקרים שבוצעו.

3.8.8 בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן. ביום 28 בינואר 2015 התקבל אישור ממשרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות. מאזן 31 בדצמבר 2015 נערך בהתאם להנחות המעודכנות.

3.8.9 ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014-2015.

עדכון לוח תזרימי המזומנים כאמור הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע הישיר ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

3.9 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים

התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים נוצרו עקב השינויים שפורטו בפרק 3 ובפרק 4 ובעיקר עקב שינוי ריבית ההיוון, שינוי ההנחות האקטואריות והשינוי בגיל הפרישה לנשים.

4. תוצאות הפעילות

4.1. השקעות

פעילות ההשקעות של קרנות הפנסיה מתבצעת בכפוף למדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד כדלהלן:

יעדים מרכזיים של מדיניות ההשקעות הכוללת

תכלית מדיניות ההשקעות של הקרנות היא עמידה בהתחייבויותיה לעמיתים. במסגרת זו, על הקרנות לפעול, ככל הניתן, להתאמת אופי הנכסים לאופי ההתחייבויות, תוך שמירה על רמת סיכון כוללת נמוכה של תיק ההשקעות.

דגשים נוספים

ההשקעות תתבצענה תוך בחינה שוטפת של תיק ההשקעות והנכסים המרכיבים אותו ביחס לתשואת המטרה הכוללת של הקרנות וביחס לתשואות המטרה של כל קבוצת נכסים בתיק. שיקולי ההשקעה יכללו התייחסות להיבטים כגון חלופות השקעה ברמת סיכון נתונה, חשיפה לסיכונים ברמת מיקרו ומאקרו ולהיבטים נוספים כגון מיסוי ושינויים רגולאטורים. כמתחייב מחוק הפיקוח גמל ומתקנות מס הכנסה פועלות בקרנות ועדות השקעה המורכבות, מלבד המנהל המיוחד, מנציגים חיצוניים בעלי השכלה וניסיון רב בתחום ההשקעות. ועדות ההשקעה של הקרנות קובעות מדיניות השקעות פרטנית לקרנות, בכפוף ליעדים ולדגשים במדיניות ההשקעות הכוללת שקבע המנהל המיוחד. מדיניות ההשקעות הפרטנית שקבעה ועדת ההשקעות של הקרנות כוללת התייחסות מפורטת להקצאת הנכסים ויכולתה להשיג את תשואת המטרה.

הקצאת הנכסים הפרטנית קובעת בין השאר שיעורי חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים בתיק ההשקעות של הקרנות והיא כוללת התייחסות לחשיפה למאפייני סיכון תשואה, למשך החיים הממוצע של הנכסים, הגדרת תשואות מטרה לאפיקי ההשקעות ועוד.

תקנות השקעה – קרנות פנסיה ותיקות

ביום 7 ביולי 2012 נכנסו לתוקף תקנות המסדירות את כללי ההשקעה בגופים המוסדיים. במסגרת אותו תיקון נכללות הוראות לעניין השקעות נכסי הקרנות הוותיקות באפיקי ההשקעה השונים. כמו כן, ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ההשקעה לעניין אופן חישוב אגרות חוב מיועדות.

4.2. ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר:

4.2.1 ניתוח והסברים לפעילות ההשקעות בשנת 2015

במהלך שנת 2015 הורחבה פעילות ההשקעות של הקרנות. להלן סקירת פעילות ההשקעות באפיקי ההשקעה המרכזיים של הקרנות.

4.2.1.1 אגרות חוב מיועדות
 על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.
 בשנת 2015 רכשו הקרנות 7,078 מיליוני ש"ח אג"ח מיועדות מסוג ערד.

4.2.1.2 ניירות ערך שאינם סחירים
 קרנות הפנסיה הוותיקות, רכשו אג"ח קונצרניות לא סחירות, צמודות ולא צמודות, תוך התחשבות בהקצאת הנכסים ובתשואת המטרה שהגדירה ועדת ההשקעות של הקרנות. שיעור האחזקה באפיק זה הינו 9% בשנים 2014-2015.

4.2.1.3 ניירות ערך סחירים
 כחלק מפעילות ההשקעות של הקרנות במהלך שנת 2015 הקטינו את אחזקותיהן בניירות ערך סחירים משיעור של 45% בסוף שנת 2014 ל 40% מסך נכסיהן בשנת 2015.

4.2.1.4 פקדונות והלוואות
 כחלק מהרחבת פעילות ההשקעות של הקרנות במהלך שנת 2015 הגדילו את אחזקותיהן בפקדונות והלוואות משיעור של 7% בסוף שנת 2014 ל 8% מסך נכסיהן בשנת 2015.

4.2.1.5 נדל"ן
 הקרנות פועלת למימוש נכסי מקרקעין שאינם מתאימים לתיק הנכסים שלהן או שאינם עומדים ביעדי התשואה שנקבעו ע"י ועדת השקעות של אותה קרן. במקביל, פועלות הקרנות להשבחת תיק הנדל"ן שלהן ע"י איתור נכסי נדל"ן בעלי פרופיל סיכון תשואה מתאימים לתיק ההשקעות שלהן.

להלן פרוט נכסי מקרקעין שנמכרו בשנת 2015:

מיקום הנדל"ן	הקן המוכרת	סכום מכירה באלפי ש"ח
תל אביב	קגמ	140,500
תל אביב	מבטחים	39,300
תל אביב	בנין	32,000
עכו	אגד	4,500
סה"כ		216,300

4.2.2. תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו)

להלן שיעורי התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגו הקרנות בתקופת הדו"ח:

כולל התשואה על הסיוע הישיר העתידי המהוון

לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר

2014	2015	קרן
12.11%	6.60%	מבטחים
14.63%	5.30%	קג"מ
11.61%	6.37%	מקפת
12.76%	4.69%	הדסה
-	-	בנין*
10.11%	1.82%	אגד
-	-	חקלאים*
-	-	נתיב *

* קרנות אלו אינן מחשבות תשואה, היות והתכלו מרבית נכסיהן.

4.2.3. דוח ניהול סיכונים

פעילות הקרנות שבהסדר חשופה לסיכונים פיננסיים (פעילות בצד הנכסים או ההתחייבויות) כגון סיכונים שוק, אשראי, נזילות, סיכון כושר פירעון וסיכונים תפעולים ואחרים היכולים לנבוע בין היתר מאי נאותות או כשל בתהליכים הפנימיים, אנשים, מערכות או אירועים חיצוניים.

התממשות הסיכונים עשויה לחשוף את הארגון להפסדים, פגיעה בהשגת היעדים (עסקיים או אחרים), פגיעה במוניטין ועוד. הקרנות מקיימות תהליך ניהול סיכונים ארגוני, ERM - Enterprise Risk Management, שמשמעותו קיום תהליך מובנה ואחיד חוצה ארגון בעזרתו הארגון מודד, מנהל, מפיק תועלת ומפקח על הסיכונים אליהם הוא חשוף.

תהליך ניהול הסיכונים כולל: זיהוי סיכונים וחשיפות בפעילות והתהליכים, הערכת משמעותם והסתברות להתרחשותם, מעקב ובקרה אחר הסיכונים, טיפול בסיכונים (דרכי מניעה, פעולות לצמצום השלכות או ההסתברות להתממשות, העברת הסיכון לגורם שלישי כגון ביטוח, קבלה – החלטה על נשיאה בתוצאה בהתממש הסיכון), קביעת רמת הסיכון שהארגון יהיה מוכן לקחת בפעילויות בתחומים השונים, הטמעת כלים ושיטות למדידה, ניהול, ודרכי ההתמודדות עם סיכונים, הגדרת מבנה ארגוני תומך לניהול הסיכונים, קביעת אמצעים להתמודדות עם הסיכונים בכדי להפחית את ההסתברות לכשל, תחקור והפקת לקחים בהתממשות סיכון.

תהליך ניהול הסיכונים בקרנות שבהסדר נועד להבטיח:

1. ביצוע הפעילות העסקית תוך לקיחת סיכון מחושבת, הבנת הסיכון הגלום פעילות וקבלת החלטה מושכלת לגבי אופן הטיפול בו.
2. מניעה ומזעור סיכונים.
3. הפקת לקחים בגין אירועי כשל ויישום מסקנות.

המנהל המיוחד, ועדת ההשקעות, ועדת הביקורת מקבלים דיווחים ועדכונים שוטפים ממנהלת הסיכונים בהתייחס לסיכונים השונים.

לצורך ניתוח ומעקב אחר חלק מהסיכונים הוטמעו בקרנות שבהסדר מספר מערכות ממוחשבות, ביניהן מערכת לניתוח סיכונים ALM ומערכת לניתוח סיכונים שוק.

להלן פירוט הסיכונים העיקריים:

4.2.3.1. סיכונים שוק

סיכון לגידול בגירעון בעקבות תזוזה בגורמי שוק כגון: ריבית, אינפלציה, שע"ח, מחירי מניות.

ניהול תיק ההשקעות מתבצע תוך חתירה להשגת תשואה אופטימאלית במסגרת בתאבון הסיכון של הקרנות, בהתאם למגבלות חשיפה, ומדיניות שנקבעה ע"י המנהל המיוחד וועדות ההשקעה.

בקביעת מדיניות ההשקעה ורמת הסיכון, מתייחסים לגורמי סיכון שונים, תחזיות, מגמות ולהתפתחויות אפשריות בשווקים הפיננסיים והריאליים.

הקצאת ההשקעות לאפיקים השונים לשנה הקרובה מבוצעת בין היתר בהתחשב בניתוח ALM ובהתייחס לאלוקציית ההשקעות לט"א שנקבעה בהתאם לכך מאשרת ועדת ההשקעות תיקי סמן.

1. סיכון ריבית

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינויים בעקום הריבית. לקרנות חשיפה גבוהה לירידה בריבית. ירידה בשיעור הריבית עשויה להגדיל את הגירעון מאחר ומח"מ ההתחייבויות גבוה ממח"מ הנכסים. ירידה של 1% בריבית עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בכ- 7% (ללא השפעת כרית הביטחון).

2. סיכון אשראי

סיכון האשראי, הסיכון להפסד כספי כתוצאה מאי עמידה בהתחייבויות של לווים הנובע מחשיפה לירידה באיכות האשראי או חדלות פירעון של הלווים כתוצאה מפגיעה באיתנותם הפיננסית.

ההשקעות באגרות חוב, שטרי הון ופיקדונות של חברות ברובן בדירוג אשראי של קבוצת ה-A ומעלה. השקעה במנפיקים מתבצעת בהתאם לקריטריונים ולמדיניות האשראי. מבוצע מעקב שוטף אחר החובות בכלל ואחר חובות בעייתיים בפרט. הקרנות חשופות לענפי משק שונים שהעיקרי שבהם הינו ענף הפיננסיים.

3. סיכון מחירי מניות

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי בשווי ההוגן של מחירי מניות.

במהלך שנת 2015 חל גידול בשיעור החשיפה למניות. שיעור החשיפה ליום 31.12.15 הינו כ- 12.3% מהתיק הכולל. שיעור ההשקעה במניות בחו"ל ובארץ הינו 75%-1 ו-25% בהתאמה. ירידה של כ- 25% במדדי המניות השונים עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בשיעור של כ- 3% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4. סיכון אינפלציה

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי במדד המחירים לצרכן. שיעור הנכסים הצמודים למדד (ללא כרית ביטחון) נאמד בכ- 70% מהתחייבויות הקרנות. בעוד ההתחייבויות צמודות במלואן למדד. עליה בשיעור האינפלציה בכ- 5% עלולה להגדיל את גירעון הקרנות בשיעור של כ- 1% (ללא השפעת כרית הביטחון).

5. פיזור גיאוגרפי

כ-90% מנכסי הקרנות מושקעים בישראל (כולל אג"ח מיועדות וסיוע).
כ-2% באסיה, כ-5.0% בצפון אמריקה, כ-3% באירופה, והיתרה במדינות אחרות.

6. סיכון מט"ח

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון כתוצאה משינויים בשערי החליפין.
ההשקעות במט"ח הינן בעיקר בדולר וביורו. גידור החשיפה למט"ח מתבצע בהתאם למדיניות ועדות ההשקעה הכוללת גידור חשיפה מטבעית בגין אג"ח זר, חשיפה מניתית במט"ח אינה מגודרת. פיחות של השקל בכ 15% מול כלל המטבעות עלולה להגדיל את גירעון הקרן בכ-2% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.2. כושר פירעון (Solvency Risk)

סיכון לאי עמידה בתשלום ההתחייבויות האקטואריות בטווח הארוך ו/או להפחתת זכויות העמיתים. הקצאת הנכסים בין אפיקי השקעה שונים מתבצעת בהתאם לאלוקציה ארוכת טווח שאושרה על ידי המנהל המיוחד וועדות ההשקעה ובהתאם לתאבון הסיכון של הקרנות.

אסטרטגיית הקצאת הנכסים לטווח הארוך נועדה לקבוע את השקעת הנכסים האופטימלית לאורך זמן לצורך עמידה בהתחייבויות. לשם כך, מסתייעים בין היתר גם במערכת ממוחשבת ייעודית לניהול נכסים והתחייבויות בקרנות פנסיה (מערכת ALM).

ניתוח שבוצע מצביע על כך שתחת מנגנון האיזון הקיים ותקנות ההשקעה הנוכחיות, קיים סיכון מסוים שהקרנות לא תצלחנה להגיע לאיזון של 100% וההפסד הממוצע הצפוי עלול להיות גבוה מ-5% בשנה מסוימת.

4.2.3.3. סיכון אקטואריה

הסיכון האקטוארי הינו ברובו סיכון אקסוגני שאינו בשליטת הקרן, וכולל סיכונים דמוגרפיים (שינויים בתוחלת חיים, שיעורי הקפאה, עזיבה, יציאה לנכות), וסיכונים כלכליים (ריבית, אינפלציה, שכר המבוטח, שכר ממוצע במשק).
הסיכון טמון בפער שבין הערכים שיהיו בפועל לבין הערכים החזויים ששימשו בסיס להנחות האקטואריות. המשמעות של פערים אלה ככל שיהיו, תבוא לידי ביטוי בגירעון או עודף בדוחות האקטואריים.

4.2.3.4. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי נובע מהכרעות שניתנו או שעשויות להינתן במסגרת הליכים משפטיים קיימים, לרבות הליכים עתידיים שעשויים להתרחש. ההפרשות הנדרשות במידת הצורך באות לידי ביטוי בדוחות הכספיים. הקרנות שבהסדר מבצעות מעקב שוטף אחר התביעות הקיימות ופועלות ככל הנדרש על מנת להקטין את היקף החשיפה הנובעת מהליכים אלה.

4.2.3.5. סיכון רגולציה:

שינויים בחוקים ותקנות, בהוראות המפקח על הביטוח ושוק ההון במשרד האוצר, או בתקנון האחיד, או בהוראות דין אחרות, יכולים להשפיע על ההתחייבויות או על הנכסים של הקרן.
בנוסף, אי ציות האורגנים הרלוונטיים בארגון לחוקים ולהוראות רגולטוריות חיצוניות קיימות, או להוראות פנימיות שנקבעו, אפשר שיביאו להתממשות סיכון זה.

4.2.3.6. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הינו חשיפה להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. החשיפה נובעת מתהליכים הכוללים את תהליכי התפעול השונים, התשלומים, הגבייה, מערכות מידע ותקשורת. כחלק מתהליך ניהול הסיכונים מעודכנת מפת הסיכונים התפעוליים הארגונית בהסתמך על ניתוח חומרים, דיווחים שוטפים, שיחות עם גורמים רלוונטיים בארגון, דוחות ביקורת וכו', מבוצע תהליך מעקב ובקרה אחר הסיכונים.

בתהליך צמצום החשיפות מטופלים סיכונים ממתפת הסיכונים בהתאם לתעדוף הארגון, מבוצעים תהליכי הפקת לקחים מאירועי כשל ויישום מסקנות כמו כן סיכונים מטופלים באופן שוטף בחטיבות השונות.

בנוסף, מופעל מערך ביקורת פנימית נרחב המבצע ביקורת תקופתית בהתאם לתכנית עבודה שנתית ורב שנתית. התוכנית נקבעת אחת לשנה בהתייחס לסקר סיכונים שבוצע וכן בהתאם לדרישות החוק וההוראות השונות. היבטים נוספים של סיכונים תפעוליים מטופלים במסגרת יישום הנחיות SOX 404.

4.2.3.7. סיכון נזילות

סיכון נזילות בקרנות הפנסיה עלול להתממש במידה ותזרים המזומנים הצפוי להתקבל ממימוש הנכסים שבהחזקת הקרן, אינו מספיק לכסות את זרם התשלומים של ההתחייבויות. סיכון הנזילות:

- א. סיכון זה מתייחס לאפשרות שזרמי המזומנים העתידיים של הקרנות לא יספיקו לממן את תשלום ההתחייבויות לעמיתים, הקרנות ימצאו בתזרים מזומנים גרעוני ולא ימצאו אפיקי מימון חלופיים.
- ב. סיכון תזרים המזומנים (פער נזילות)- הפער בין תזרים פרעון הנכסים לזה של ההתחייבויות. בגלל מבנה הנכסים וההתחייבויות השונה (נכסים קצרים, התחייבויות ארוכות, התפלגות התזרימים) לקרנות, לא יהיו מספיק מזומנים במועד תשלום לשלם לעמיתים את כספי הקצבה. במצב זה הקרנות עשויות לא להצליח לממש נכסים פיננסיים או נכסים אחרים במהירות במועד התשלום במחיר ה"שווי ההוגן", כדי לשלם את ההתחייבויות השוטפות לעמיתים או תשלומים לא מתוכננים. תמהיל הנכסים בקרנות מאפשר לתת מענה לצרכי הנזילות השוטפים והמשתנים.

4.3. הוצאות הקרנות

בשנת 2008 הושלם האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בהתאם לכך, קרנות הפנסיה פועלות על פי מבנה ארגוני במסגרת תפעולית אחת. יובהר כי במסגרת האיחוד התפעולי נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

4.4. השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות

במהלך תקופת הדוח היו תופעות או אירועים מיוחדים שהשפיעו על תוצאות הפעילות, ביניהם ניתן למנות את הבאים:

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשוואות בשוק ההון.
- ד. שינויים בהנחיות הממונה על שוק בדבר אופן הטיפול החשבונאי באג"ח מיועדות מסוג ערד

4.5. שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת

בהתאם להוראות האוצר שונתה שיטת ההצגה של אג"ח מיועדות מסוג ערד החל מיום 28 בדצמבר 2015.

בהתאם לשינוי הוצגו אג"ח מיועדות בשווי הוגן ללא התחשבות בפרמיית הסבסוד ממשלתית. בשנים קודמות הוצגו אג"ח ערד לפי מודל השערוך שקבעה חברת "מרווח הוגן" הכולל פרמיית סבסוד ממשלתית כך שתזרים המזומנים המהוון בריבית המתאימה מהמטריצה, בתוספת פרמיית הסבסוד מביא למחיר אגרת החוב במועד ביצוע העסקה. פרמיה זו נשארת קבועה עד למועד פדיון הנכס, ומשמשת לצורך שיערוך האיגרת עד מועד פדיונה הסופי.

התוספת להכנסות ולשווי האג"ח מיועדות מסוג ערד הנובעת משינוי השיטה היא ב- 13,449,592 אלפי ש"ח.

4.6. השפעת שינויים בהוראת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.

בהתאם לסמכויותיו על פי חוק הפיקוח, התקין המפקח תקנון אחיד שנכנס לתוקף ב-1.10.2003. עיקרי השינויים בתקנון האחד והשפעתם – ראה בפרק "תיאור הסביבה העסקית" בסעיף 2 לעיל.

4.7. השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות

אין

4.8. השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה

אין

4.9. שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים

אין שינוי בשיעור גביית דמי הגמולים.

4.10. שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת

אין שינויים מהותיים בשיטת החישוב של המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה קודמת.

5. תחזית זרמי כספים

על פי תחזית זרמי המזומנים של הקרנות שנערכה ע"י האקטואר לפי הנחות המאזן האקטוארי, דמי הגמולים יתאפסו, באופן תיאורטי, בתוך כ- 28 שנים, וזאת כתוצאה מצפי לירידה במספר המבוטחים והנחות לגבי עליה בשכר. הוצאות הקרנות צפויות לרדת ביחס עם ירידת דמי הגמולים ותשלומי הגמלאות.

תזרים המזומנים הצפוי לשנת 2016 מניח קבלת דמי גמולים בסך של כ-3,114 מיליוני ש"ח ותשלומי הקרנות בניכוי דמי ניהול בסך של כ-13,718 מיליוני ש"ח.

5.1 מימוש זכויות מבוטחים

הקרנות הינן קרנות סגורות, ולפיכך קיים תהליך של ירידה בדמי הגמולים ובמספר העמיתים הפעילים ומגמה של תזרים שלילי הנובע מעודף הולך וגדל של תשלומים על תקבולים. זרם התשלומים גדל כתוצאה מעליה במספר מקבלי הקצבאות ומפוטנציאל פדיון כספים חד פעמי. התהליך כאמור ימשך עד להתאפסות ההון של הקרנות. הנתונים על תזרים המזומנים העתידי מפורטים בדוח האקטוארי.

5.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש

נכסי הקרנות כוללים, בין היתר, אגרות חוב ממשלתיות מיועדות אשר מייצרות תזרים חיובי ברור לשנים הבאות. חלק משמעותי נוסף מנכסי הקרנות מושקע בנכסים סחירים הכוללים אגרות חוב ממשלתיות אג"ח קונצרנים ומניות אשר במקרה הצורך ניתן לממשן בקלות יחסית. להערכתנו הקרנות לא צפויות בשנים הקרובות לקושי מהותי במימוש נכסים.

5.3 חובות

חובות של מעסיקים ועצמאיים, מבטחי משנה, מבוטחים, יתרות סוכנים וחייבים עסקיים אחרים שהפיגור בגבייתם עלול להשפיע על תזרים המזומנים של קרנות הפנסיה: היקף החבות הנצברת של מעסיקים, עצמאיים וחייבים אחרים מהווה כ- 1% ביחס להיקף הגביה השנתית. הקרנות נוקטות בכל ההליכים הקבועים לפי הוראות הדין על מנת לגבות את החובות. על פי ניסיון העבר, רוב החובות ייגבו.

5.4 גבית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן

גבית חובות על ידי קרנות הפנסיה מתבצעת בצרוף ריבית חשכ"ל כמתחייב מתקנות מס הכנסה. הקרנות אינן גובות חובות ע"י העברת נכסים.

6. השפעת גורמים חיצוניים

6.1 התחייבויות תלויות ותביעות:

6.1.1 לפי הצהרת היועץ המשפטי של הקרנות, לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרנות ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרנות הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור התחייבויות תלויות ותביעות, תביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרנות ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

6.1.2 גביית חובות מעסיקים-חוק הגנת השכר, התש"ח-1958 מטיל אחריות על קרנות הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטו הקרנות בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרנות פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות אשר הקרנות הינן צד להן הנובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות.

לתאריך הדוחות הכספיים יתרת החובות הידועים לקרנות מופיעה בביאור חייבים ויתרות חובה.

לפסקי הדין בחלק מהתביעות, במידה ויוכרעו נגד הקרנות, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. הקרנות, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינן יכולות להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

פרטים ראה בביאור התחייבויות תלויות ותביעות במאזני הקרנות.

7. בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקורות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-402 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית.

הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעונית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של COSO (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקורות העיקריות.

בשנת 2015 ביצעו הקרנות על-פי המתודולוגיות המקובלות עדכון למיפוי ולתיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים.

כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקורות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקורות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה. על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הנן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר, 2015 קרן מקפת הטמיעה מערכת ממוחשבת חדשה ("מפנה") ובמסגרת זו נבחנו מחדש הבקורות הפנימיות. לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

יואב בן אור

המנהל המיוחד

תאריך אישור הדוח: 29 במרס, 2016

דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון למנהל המיוחד ולהנהלה של קרנות הפנסיה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של "ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)". בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2015, הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

יואב בן אור

המנהל המיוחד

אלי לוי

מנהל הכספים

תאריך אישור הדוח: 29 במרס, 2016

עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

נספח 1 - נכסים ליום 31 בדצמבר 2015 אלפי שקלים

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
רכוש שוטף								
4,658,190	1,149,116	1,129,515	259,186	145,651	351,477	116,115	643,163	מזומנים ושווי מזומנים
294,883	61,369	212,402	29,086	3,955	12,095	4,853	35,226	חייבים ויתרות חובה
4,953,073	1,210,485	1,341,917	288,272	149,606	363,572	120,968	678,389	
אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:								
36,129,044	11,076,986	8,147,442	475,728	206,850	435,860	544,386	419,480	עלות מותאמת
11,794,253	3,360,917	2,862,255	210,688	92,997	103,021	180,114	174,529	בסוד ממשלתי
47,923,297	14,437,903	11,009,697	686,416	299,847	538,881	724,500	594,009	
השקעות								
12,080,903	4,013,741	2,881,332	42,719	153	10,768	155,364	143	ניירות ערך אחרים שאינם סחירים
56,617,285	16,307,984	11,373,073	814,307	351,436	594,859	722,920	297,454	ניירות ערך סחירים
11,200,653	4,106,798	2,392,048	5	83	12,069	198,588	13,700	פקדונות והלוואות
129,863	40,388							מקרקעין
127,952,001	38,906,814	27,656,150	1,543,447	651,519	1,156,577	1,801,372	905,306	סה"כ השקעות
4,996			33					רכוש קבוע
56,739	16,347	11,734	6,051	4,537	2,102	718	4,837	רכוש אחר
					204,039			חלקה של קרן פנסיה אחרת בהתחייבות הפנסיונית
2,701,000	910,000	1,735,000		25,000		113,000	133,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה
135,667,809	41,043,646	30,744,801	1,837,803	830,662	1,726,290	2,036,058	1,721,532	סך כל נכסי קרנות הפנסיה
					473,023			חשבון קרן הפרמיה בנאמנות
135,667,809	41,043,646	30,744,801	1,837,803	830,662	2,199,313	2,036,058	1,721,532	סך כל הנכסים
בניכוי - התחייבויות אחרות								
1,194,130	316,742	326,225	40,803	13,649	56,757	18,824	75,952	התחייבויות אחרות
					189,328			בסוד ממשלתי בשנים קודמות של אג"ח מירון שנרכשו בקרן הפרמיה
					283,695			התחייבות בגין הפרמיה הממוצעת
1,194,130	316,742	326,225	40,803	13,649	529,780	18,824	75,952	
134,473,679	40,726,904	30,418,576	1,797,000	817,013	1,669,533	2,017,234	1,645,580	סך כל הנכסים, נטו

נספח 2-התחייבויות פנסיוניות ליום 31 בדצמבר 2015 אלפי שקלים

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
200,157,000	59,108,000	69,801,000	5,158,000	3,381,000	7,356,000	4,411,000	19,282,000	התחייבויות צבורות
8,228,000	3,214,000	4,205,000	125,000	126,000	300,000	133,000	889,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
208,385,000	62,322,000	74,006,000	5,283,000	3,507,000	7,656,000	4,544,000	20,171,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(10,120,000)	(3,080,000)	(3,661,000)	(247,000)	(169,000)	(360,000)	(224,000)	(979,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
(8,579,000)	(3,343,000)	(1,800,000)	(137,000)	(114,000)	(210,000)	(97,000)	(859,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות <u>מסוג ערב</u> שהקרן השקיעה בהן או שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(55,212,321)	(15,172,096)	(38,126,424)	(3,102,000)	(2,406,987)	(5,416,467)	(2,205,766)	(16,687,420)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
134,473,679	40,726,904	30,418,576	1,797,000	817,013	1,669,533	2,017,234	1,645,580	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד ואומדן סיוע ממשלתי
גרעון אקטוארי								
(87,122,000)	(25,627,000)	(47,477,000)	(3,998,000)	(2,954,000)	(6,296,000)	(2,811,000)	(19,268,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
3,689,000	1,218,000	1,113,000	338,000	203,000	351,000	84,000	844,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(3,505,000)	(1,084,000)	(1,378,000)	(52,000)	(50,000)	(123,000)	(80,000)	(367,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי
(534,000)	(319,000)	(316,000)	23,000	(2,000)	(19,000)	(12,000)	(42,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
(934,000)	(54,000)	(128,000)	(8,000)	(5,000)	(1,000)			שינויי חקיקה ותקנון
(88,406,000)	(25,866,000)	(48,186,000)	(3,697,000)	(2,808,000)	(6,087,000)	(2,820,000)	(18,833,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
סיוע ממשלתי								
סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:								
11,639,000	3,344,000	2,792,000	201,000	94,000	106,000	177,000	167,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
8,092,000	3,144,000	1,746,000	133,000	106,000	196,000	93,000	836,000	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
54,304,000	14,927,000	37,507,000	3,106,000	2,392,000	5,363,000	2,171,000	16,573,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,674,000	899,000	1,720,000		24,000		112,000	132,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
10,120,000	3,080,000	3,661,000	247,000	169,000	360,000	224,000	979,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית בטחון
1,577,000	472,000	760,000	10,000	23,000	62,000	43,000	146,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
88,406,000	25,866,000	48,186,000	3,697,000	2,808,000	6,087,000	2,820,000	18,833,000	יתרת גרעון או עודף בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד, סיוע ממשלתי ישיר ויתרת גרעון								
134,473,679	40,726,904	30,418,576	1,797,000	817,013	1,669,533	2,017,234	1,645,580	

עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

נספח 3 - דוח הכנסות והוצאות לשנה שנתסיימה ביום 31 בדצמבר 2015 אלפי שקלים

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
הכנסות (הפסד)								
4,366	1,390	1,314	80	42	262	91	49	ממזמנים ושווי מזמנים
מהשקעות								
9,768,430	2,730,625	2,492,170	175,321	81,882	62,072	148,110	140,715	מניירות ערך שאינם סחירים
1,004,090	333,528	68,928	(3)	545	(2,692)	2,544	1,432	מניירות ערך סחירים
373,408	128,999	49,176	4	2	111	3,224		מפקדונות והלוואות
8,432	2,639	398	16,073	27	2,700		(828)	ממקרקעין ורכוש קבוע
11,154,360	3,195,791	2,610,672	191,395	82,456	62,191	153,878	141,319	
הכנסות אחרות, נטו								
(6,353)	(4,903)	(385)	133	144	(167)	339	91	
(6,353)	(4,903)	(385)	133	144	(167)	339	91	
11,152,373	3,192,278	2,611,601	191,608	82,642	62,286	154,308	141,459	סך כל ההכנסות
הוצאות (השתתפות בהוצאות)								
143,105	30,431	30,115	9,053	9,546	3,905	2,464	11,014	הוצאות הנהלה וכלליות
(13,376)	(690)		(1,387)	(1,461)	(1,466)			בניכוי - השתתפות בהוצאות
129,729	29,741	30,115	7,666	8,085	2,439	2,464	11,014	סך כל ההוצאות, נטו
11,022,644	3,162,537	2,581,486	183,942	74,557	59,847	151,844	130,445	עודף הכנסות (הפסד) - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

עמיתים - קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים | נספח 4 - דוח תנועה בהון לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015

מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
126,598,946	38,693,290	28,527,278	1,639,905	714,430	1,595,856	1,916,235	1,368,931	נכסים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
תוספות לנכסים								
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:								
פנסיות יסוד								
1,785,412	606,182	818,056	15,214	12,625	26,470	43,741	156,579	פנסיה מקיפה
11,022,644	3,162,537	2,581,486	183,942	74,557	59,847	151,844	130,445	עודף הכנסות (הפסד) - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
תקבולים אחרים והעברות								
מקדמות בגין סיוע ממשלתי								
823,000	204,000	755,000	341,000	170,000	347,000	63,000	784,000	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
1,027,645	45,050	53,094	1,771	2,889	23,815	14	12,634	תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון
30,528	2,763	5,644					25,465	סיוע שנתקבל או נצבר בגין גיל פרישה
166,344	35,075	39,603	2,405	3,552	195	1,504	28,220	העברה מקרן מחלה ותאונה
63,671	19,676	46,301		344		2,385	2,820	תוספת (עדכון) בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
172,000	66,000	57,000		1,000		6,000	9,000	העברה מאחוד הגביה (בנין) \ המגן (אגד)
15,091,244	4,141,283	4,356,184	544,332	271,390	446,871	268,488	1,120,943	סך הכל תוספות לנכסים
תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות								
לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו								
(6,621,019)	(2,002,629)	(2,340,189)	(335,730)	(132,196)	(370,643)	(158,793)	(812,963)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(282,507)	(49,744)	(53,717)	(32,410)	(27,237)	(2,448)	(5,217)	(18,825)	החזרים למעסיקים ולאחרים
(26,901)	(349)	(15)						העברות לקרנות פנסיה בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(286,084)	(54,947)	(70,965)	(19,097)	(9,374)	(103)	(3,479)	(12,506)	סך הכל תשלומים והעברות
(7,216,511)	(2,107,669)	(2,464,886)	(387,237)	(168,807)	(373,194)	(167,489)	(844,294)	תוספות (קיטון) לנכסים, נטו
7,874,733	2,033,614	1,891,298	157,095	102,583	73,677	100,999	276,649	נכסים נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה
134,473,679	40,726,904	30,418,576	1,797,000	817,013	1,669,533	2,017,234	1,645,580	

נספח 5 - נתוני עמיתים ופנסיונרים ליום 31 בדצמבר 2015

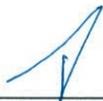
מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
4,498	5,326	4,385	2,514	1,691	7,195	6,118	6,301	שיעור הקצבה הממוצעת (שקלים)
2,451	3,483	3,033	1,817	1,174	4,384	3,939	3,561	קצבת זקנה
2,940	3,441	3,107	1,918	1,335	4,015	3,091	3,267	קצבת שארי פנסיונר
4,245	4,622	3,991	2,986	3,471	5,932	5,086	5,966	קצבת שארי מבוטח
								קצבת נכות
2,044	2,044	2,043	2,044	2,045	2,041	2,040	2,043	דמי הגמולים יתאפסו בשנת :
58,891	20,356	22,319	798	1,366	888	1,476	3,920	מבוטחים פעילים בקרן
4,175	1,018	1,865	31	54	4	98	215	מבוטחים פעילים בסוף שנה
2,071	564	352	55	54	76	53	165	פרשו לקצבאות
								חדלו מפעילות
91,764	24,451	35,725	6,855	4,442	3,318	1,859	7,912	מספר מקבלי קצבאות לתחילת השנה
19,920	4,759	5,460	5,468	2,336	1,467	253	3,262	זקנה
8,774	2,723	2,530	1,006	165	80	122	1,367	שארי פנסיונר
4,242	715	986	130	71	48	40	255	שארי מבוטח
124,700	32,648	44,701	13,459	7,014	4,913	2,274	12,796	נכות
8,637	1,829	2,823	289	474	56	121	562	מספר מקבלי קצבאות שנספו השנה
1,629	439	438	257	132	87	15	203	זקנה (כולל מעבר מנכות)
308	110	94	13	4	4	12	35	שארי פנסיונר
343	82	144	9	8	6	11	24	שארי מבוטח
10,917	2,460	3,499	568	618	153	159	824	נכות
3,204	839	1,139	495	263	124	44	410	מספר מקבלי קצבאות שנגרעו השנה
1,341	336	417	448	207	73	18	247	זקנה
360	118	118	40	8	3	6	71	שארי פנסיונר
931	207	253	55	21	6	9	96	שארי מבוטח
5,836	1,500	1,927	1,038	499	206	77	824	נכות (כולל מעבר לזקנה)
97,197	25,441	37,409	6,649	4,653	3,250	1,936	8,064	מספר מקבלי קצבאות לסוף השנה
20,208	4,862	5,481	5,277	2,261	1,481	250	3,218	זקנה
8,722	2,715	2,506	979	161	81	128	1,331	שארי פנסיונר
3,789	662	920	111	59	45	47	239	שארי מבוטח
129,916	33,680	46,316	13,016	7,134	4,857	2,361	12,852	נכות
207,896	22,777	35,649	20,046	59,514	801	892	7,465	מוקפאים-בלתי פעילים
193,540	34,232	44,104	26,778	90,227	5	1,834	4,451	מוקפאים-מבוטחים לשעבר

הצהרת המנהל המיוחד

אני יואב בן אור, המנהל המיוחד, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2015 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
  - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
  - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
  - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית שלקרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
  - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
  - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יואב בן אור, המנהל המיוחד

29 במרס, 2016

הצהרת מנהל הכספים

אני אלי לוי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2015 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
  - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
  - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
  - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
  - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
  - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלי לוי
מנהל חטיבת הכספים
עמיתים קרנות הפנסיה הותיקות

29 במרס, 2016

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של
נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "הקרן") ליום 31 בדצמבר, 2015 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO).

המנהל המיוחד והנהלה של הקרן אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן, הנכללת בדוח המנהל המיוחד והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבונו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964. בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הקרן (לרבות הוצאתם מרשותה) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964 ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקרן נעשים רק בהתאם להרשאות המנהל המיוחד והנהלה של הקרן; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקרן, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הקרן קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2015 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2015 והדוח שלנו, מיום 29 במרס, 2016 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים וכן הפיית תשומת לב בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף וכי גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2015 בכ- 18,833 מיליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל כמו כן, חוות דעתנו הנ"ל כוללת הפניית תשומת הלב לאמור בביאור 15 בדבר התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן.

זיו האפט
רואי חשבון

תל-אביב,
29 במרס, 2016

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות כספיים

ליום 31 בדצמבר 2015

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	
5	דוח רואה החשבון המבקר
6	מאזנים
8	דוחות הכנסות והוצאות
9	דוחות תנועה בקרן הפנסיה
10	ביאורים לדוחות הכספיים

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק
ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

ביקרנו את המאזנים המצורפים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן – הקרן), ליום 31 בדצמבר 2015, את דוחות ההכנסות וההוצאות ואת דוחות תנועה בקרן הפנסיה לשנה שהסתיימה באותו תאריך. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המנהל המיוחד והנהלה של הקרן. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014 בוקרו ע"י רואי חשבון אחרים ואשר חוות דעת הבלתי מסויגת ניתנה ביום 26 במרס, 2015.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי המנהל המיוחד והנהלה של הקרן וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של קרן הפנסיה ליום 31 בדצמבר 2015 ואת תוצאות פעולותיה והתנועה בקרן הפנסיה לשנה שהסתיימה באותו תאריך בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות הגילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחכונות במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.

מבלי לסייג את חוות דעתנו אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

- א. לאמור בביאורים א' ו-11 בדבר התחייבויות הפנסיוניות, גרעון אקטוארי דוח האקטואר המצורף. גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2015 בכ-18,833 מליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל.
- ב. התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן כמפורט בביאור 15.

ביקרנו בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2015 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 29 במרס, 2016 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן.

זיו האפט
רואי חשבון

תל-אביב,
29 במרס, 2016

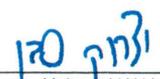
ליום 31 בדצמבר		ביאור	
2014	2015		
אלפי ש"ח			
נכסים			
רכוש שוטף			
159,966	643,163	4	מזומנים ושווי מזומנים
34,644	35,226	5	חייבים ויתרות חובה
<u>194,610</u>	<u>678,389</u>		
השקעות			
		6	אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן: עלות מתואמות סבסוד ממשלתי
* 421,999	419,480		
* 51,307	174,529		
<u>473,306</u>	<u>594,009</u>		
144	143	6	ניירות ערך שאינם סחירים
633,397	297,454	7	ניירות ערך סחירים
13,700	13,700	8	מקרקעין
<u>1,120,547</u>	<u>905,306</u>		סך כל ההשקעות
<u>4,540</u>	<u>4,837</u>	9	רכוש אחר
<u>124,000</u>	<u>133,000</u>	3א11	<u>סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה</u>
<u>1,443,697</u>	<u>1,721,532</u>	3	סך כל הנכסים
בניכוי - התחייבויות אחרות			
30	1,179		מעסיקים
74,736	74,773	10	התחייבויות שוטפות אחרות
<u>74,766</u>	<u>75,952</u>		
<u>1,368,931</u>	<u>1,645,580</u>		סך כל הנכסים, נטו

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

*סווג מחדש ראה ביאור 6א'.

ליום 31 בדצמבר		ביאור
2014	2015	
אלפי ש"ח		
-	-	15 <u>התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות</u>
		11 <u>התחייבויות פנסיוניות</u>
19,504,000	19,282,000	התחייבויות צבורות
958,000	889,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
20,462,000	20,171,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(926,000)	(859,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות מסוג ערד שהקרן השקיעה בהן וצפויה להשקיע בהן בעתיד
(17,251,069)	(16,687,420)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(916,000)	(979,000)	11(ה) סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
1,368,931	1,645,580	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי
		11 <u>גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי</u>
(17,505,000)	(19,268,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת
852,000	844,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(2,725,000)	(367,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
110,000	(42,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
-	-	שינויי חקיקה ותקנון
(19,268,000)	(18,833,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן
		11 <u>סיוע ממשלתי</u>
		<u>סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:</u>
116,000	167,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
476,000	836,000	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
15,614,000	16,573,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
110,000	132,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה
916,000	979,000	סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
2,036,000	146,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
19,268,000	18,833,000	
-	-	יתרת גרעון בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
1,368,931	1,645,580	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

איציק סבן
מנהל אגף דיווח
עמיתים קרנות הפנסיה
הותיקות

אלי לוי
מנהל חטיבת הכספים
עמיתים קרנות הפנסיה
הותיקות

יואב בן אור
המנהל המיוחד

29 במרס, 2016
תאריך אישור הדוחות
הכספיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		ביאור
2014	2015	
אלפי ש"ח		
196	49	12
50,239	140,715	מניירות ערך שאינם סחירים, נטו מניירות ערך סחירים, נטו ממקרקעין
2,881	1,432	
1,401	(828)	
54,521	141,319	
958	91	13
55,675	141,459	
11,074	11,014	14
44,601	130,445	

הכנסות (הפסדים)

ממזומנים ושווי מזומנים

מהשקעות:

מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
מניירות ערך סחירים, נטו
ממקרקעין

הכנסות אחרות, נטו

סך כל ההכנסות

הוצאות

הוצאות הנהלה וכלליות

עודף הכנסות נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
1,301,751	1,368,931	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
		<u>תוספות לנכסים</u>
		דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:
169,909	156,579	פנסיה מקיפה
44,601	130,445	עודף הכנסות- עובר מדוחות הכנסות והוצאות
		<u>תקבולים אחרים והעברות</u>
7,869	2,820	סיוע בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
697,911	784,000	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
12,393	12,634	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
24,085	25,465	תקבולים מקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(57,000)	9,000	תוספת בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
899,768	1,120,943	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
		<u>תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות</u>
(802,133)	(812,963)	לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו ⁽¹⁾
(20,974)	(18,825)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(9,481)	(12,506)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(832,588)	(844,294)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
67,180	276,649	תוספות לנכסים, נטו
1,368,931	1,645,580	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

(1) לאחר ניכוי דמי ניהול - ראה ביאור 1 (ד') (2).

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ביאור 1: - כללי

א. גרעון

הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק (ראה הגדרה בסעיף ב' להלן), אלמלא הסיוע כאמור היה לנתיב גרעון אקטוארי שגובהו נאמד לסך כ- 18,833 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 19,268 מיליוני ש"ח).

גובה הגרעון האמור הינו אומדן והוא עשוי להשתנות, בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בווקטור הריביות והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון יכוסה על ידי סיוע ממשלתי, לרבות כרית הביטחון כמפורט בביאור 11(ה), שחלוקתו הסופית טרם נקבעה, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מתוך הסיוע הממשלתי הכולל. סכום הסיוע הממשלתי צמוד לשיעור עלית המדד ונושא ריבית, כפי שקבע החוק. שווי הסיוע המהוון בווקטור הריביות ליום המאזן שחולק בין הקרנות מוערך בכ-197 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת - 195 מיליארדי ש"ח).

לתאריך המאזן הסיוע הממשלתי (ללא כרית הביטחון) אינו מספיק לכיסוי מלוא סכום הגרעון דבר שיצר גרעון של כ-4.6% מסך כל ההתחייבויות של הקרן. הסיוע הממשלתי מתקבל בהתאם לשיקולי תזרים.

על פי הוראות התקנון האחד, במידה והגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או כשנוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון. יצויין כי באופן דומה, במידה וייווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

ב. הגדרות

בדוחות כספיים אלה:

- "נתיב" או "החברה" - נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד).
- "הקרן" או "קרן הפנסיה" - קרן פנסיה לעמיתים ותיקים של נתיב.
- הראל ניהול קרנות או חברת הניהול - הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ.
- חוק הפיקוח - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
- חוק קופות הגמל - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) - התשס"ה-2005.
- אגף שוק ההון - אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.
- הממונה - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.
- תקנות מס הכנסה - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.

ביאור 1: - כללי (המשך)

ב. הגדרות (המשך)

בדוחות כספיים אלה:

- צדדים קשורים** - כהגדרתם בגילוי דעת 29 של לשכת רואי חשבון בישראל.
- מדד** - מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- בעלי עניין** - כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע – 2010.

ג. מגזרי הפעילות

הדוחות הכספיים מתייחסים למגזר הפעילות העיקרי של הקרן - ניהול קופת גמל לקיצבה לעמיתים שהצטרפו עד ליום 31 בדצמבר, 1994 לקרן פנסיה ותיקה (להלן - המועד הקובע).

על-פי תקנון קרן הפנסיה, העמיתים המבוטחים בפנסיה מקיפה זכאים לקיצבת זיקנה, נכות וקיצבה לשאירי המבוטח והפנסיונר, הכל בהתאם ובכפוף להוראות תקנות הקרן.

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 29 במרס, 1995 ותקנות מס הכנסה, קרן הפנסיה היא קרן סגורה. בהתאם להוראות הדין לא ניתן לצרף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה, כמו גם ליתר קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים, אלא אם היו להם זכויות פנסיוניות בקרן פנסיה ותיקה אחרת שאינה מאוזנת על בסיס אישי או אצל מעביד שעל עובדיו חל הסדר פנסיה תקציבית לפני 31 בדצמבר, 1994 ולא חלפו עשרים וארבעה חודשים מאז הפסקת החברות בקרן הפנסיה, או ממועד הפסקת צבירת הזכויות לפנסיה תקציבית, וכל זאת בכפוף להוראות תקנון הקרן.

ד. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות

1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004, התשס"ג-2003 (להלן - חוק התכנית הכלכלית). במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבע, בין היתר: מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. המטרה היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות" (כאמור בסעיף 78 לחוק הפיקוח).

בנוסף, כללה תוכנית הבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית סכומים בשיעור הקבוע בחוק הפיקוח מהתשלומים המועברים לעמיתים, האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה והקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2. ניהול הקרן

על-פי הוראות החוק יהיו למנהל המיוחד כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרן, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא המנהל המיוחד הוא האחראי לניהול הקרן וכן להתוויית המדיניות ולפיקוח על דרכי ביצועה ועליו לפעול לביצוע הוראות חוק הפיקוח והגשמת מטרותיו.

ביאור 1: - כללי (המשך)

ד. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות (המשך)

2. ניהול הקרן (המשך)

עם מינויו של המנהל המיוחד חדלו מלפעול מוסדות הקרן וועדותיה, למעט ועדת השקעות חדשה שמונתה על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן מונתה, בהתאם לחוק הפיקוח, לכל הקרנות הותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס. לוועדת המינהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה, בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי אישור הדוחות הכספיים ומינוי רואה חשבון. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

תפעולה של הקרן מבוצע במיקור חוץ בהתאם להסכם ניהול שנחתם ביום 2 באפריל, 1996 בתחולה מיום 1 בינואר, 1996, בין נתיבות פנסיה בע"מ לנתיב ולפיו מספקת נתיבות לנתיב את כל השירותים הנדרשים להפעלת קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של נתיב, לרבות שרותי כח אדם, שכר טרחה ליועצים ולנותני שירותים חיצוניים ועל שירות שיידרש לטיפול בעמיתים ובגמלאים ולניהול אמצעי הקרן ומוסדות נתיב. עבור שירותים אלו זכאית נתיבות לקבל מנתיב דמי ניהול בהתאם לתקרה המותרת על ידי אגף שוק ההון. בשנת 2002 פרסם אגף שוק ההון תיקון להוראות לניהול קרנות פנסיה וותיקות, שנכנס לתוקף בשנת 2003, המפחית את תקרת ההוצאות (דמי ניהול) לשיעור שלא יעלה על 3.5% מדמי הגמולים השוטפים (מקודם 4%) בתוספת שיעור שלא יעלה על 1.5% מתשלומי הפנסיה השוטפים (מקודם 2.5%) וכן 25 ש"ח מכל עמית שהקפיא את זכויותיו לתקופה העולה על שנה (מקודם - 20 ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן).

ביום 30 בדצמבר 2004 רכשה הראל השקעות בביטוח בע"מ, מקבוצת הביטוח "הראל" את השליטה בנתיבות פנסיה בע"מ. הסכמי הניהול טרם הרכישה נשארו בתוקפם. שמה של נתיבות פנסיה בע"מ שונה ל-"הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ" (להלן-"הראל").

בסיכום דברים מיום 17.11.2014, נקבע כי תקופת מתן שירותי הניהול שיוענקו ע"י חברת הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ לקרן, תוארך עד ליום 28.2.2017. כמו כן הוסכם ע"י הצדדים על מתן הנחה של כ 20% בדמי הניהול, ביחס לאלו ששולמו בשנת 2013, וזאת החל מיום 30.6.2014. לאחר מועד סיום הארכה תהיה רשאית הקרן לסיים את ההתקשרות בהודעה מראש של 30 ימים.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי חשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות והדיווח, אשר נקבעו בהתאם להוראות הממונה, ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים. עיקרי המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמה בדוחות הכספיים בעקביות, בכל התקופות המוצגות, למעט שינוי שיטת החישוב של השווי ההוגן של אג"ח מיועדות מסוג ערד, כאמור בביאור 6א.

ב. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. **מטבע הפעילות ומטבע הצגה**
הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים, מטבע הפעילות של הקרן. מטבע הפעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקרן ואת עסקאותיה, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

2. **עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ**
עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך מאזן למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער, נזקפים לדוח הכנסות והוצאות. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים מחדש למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין במועד שבו נקבע השווי ההוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים לפי עלות מתורגמים לפי שער החליפין במועד העסקה.

3. **פריטים כספיים צמודי מדד**
נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינוים במדד המחירים לצרכן בישראל (להלן - המדד) ושאינם נסחרים בבורסה מוסדרת בישראל או בחו"ל, מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך מאזן, בהתאם לתנאי ההסכם.

ג. שערי החליפין וההצמדה

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של הדולר של ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של הדולר בש"ח	המדד בגין חודש נובמבר בנקודות (*)	ליום
3.902	221.3	31.12.2015
3.889	223.4	31.12.2014
3.471	223.6	31.12.2013
%	%	שיעורי השינוי בשנת
0.33	(0.90)	2015
12.04	(0.10)	2014
(7.02)	1.91	2013

(* המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.)

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות

1. מזומנים ושווי מזומנים
שווי מזומנים כוללים פקדונות בתאגידים בנקאיים לזמן קצר, שתקפותם המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד הפקדתם ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.
2. השקעות נכללו כדלקמן:

פקדונות בבנקים, אגרות חוב מיועדות מסוג מירון וערד, אגרות חוב אחרות בלתי סחירות:	לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים (עד שנת 2014, אג"ח מיועדות מסוג ערד שהוצגו בניכוי פרמיית סבסוד ממשלתית- ראה ביאור 6א).
ניירות ערך סחירים בארץ	לפי שווי בבורסה ליום המאזן.
מניות לא סחירות	לפי הערכת שווי ליום המאזן.
מקרקעין	לפי שווי הוגן, על בסיס הערכת שמאי מקרקעין.
יתרות לא סחירות צמודות למדד המחירים לצרכן	נכללות לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן.
יתרות הנקובות במטבע חוץ או צמודות לשער מטבע חוץ	לפי השער היציג לתאריך המאזן.
רכוש אחר	מוצג לפי עלות בניכוי פחת שנצבר.
3. סיוע ממשלתי
הסיוע הממשלתי נכלל במאזן לפי כללים שנקבעו בסעיף 78ד' לחוק הפיקוח (ראה גם ביאור 11 ד' - סיוע ממשלתי).
4. התחייבויות פנסיוניות
ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתים פעילים, מוקפאים ולגימלאים כוללת את אומדן ההתחייבויות שנצברו ליום המאזן ואת עודף ההתחייבויות הצפויות להיצבר בעתיד בגין עמיתים פעילים על הערך הנוכחי של דמי הגמולים הצפויים מאותם עמיתים. ההתחייבויות מוצגות על פי דוח אקטוארי שנערך על ידי האקטואר המוסמך אלון גבריאל. (שנה קודמת האקטוארית החיצונית ויקטוריה פטשניקוב ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות שנבחרו כמדגם מייצג, המשקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה (להלן - ווקטור ריביות - ראה ביאור 11 א'). נתוני ההתחייבויות הפנסיוניות תואמים את הדוח האקטוארי. על כן, יש לראות בדוח האקטוארי השלמה הכרחית לנתוני הדוחות הכספיים.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשד)

ה. שיטת רישום דמי גמולים, תשלומים לגמלאים, נכים ושאירים

דמי גמולים ותשלומים לגמלאים, נכים ושאירים, נרשמים על בסיס צבירה. הכנסות מהשקעות ואחרות והוצאות, נרשמות על בסיס צבירה.

ו. אומדנים בעריכת הדוחות הכספיים

דוחות כספיים של קרנות פנסיה מושתתים על אומדנים והנחות, שלהם השפעה מהותית על הנתונים המדווחים.

האמור מתייחס במיוחד להנחות המשמשות בקביעת המחויבות הפנסיונית. הנחות אלה מתייחסות, בין השאר, לתוחלת החיים בעתיד הן של המבוטחים והפנסיונרים והן של שאיריהם הזכאים לקבל קצבאות לאחר פטירת המבוטחים, לשיעור היציאה לנכות, לשיעור ההשתנות בעתיד של עליית השכר של העמיתים, לאפשרות של שינויים בעתיד בתנאי הסדרי הגמלאות, להסתברות של פרישה של עמיתים בתנאים שאינם מזכים אותם בפנסיה, להקפאת זכויות, לעלויות התפעול המשוערות בעתיד של הקרן, לשיעור התשואה הצפוי על ההשקעות, לשיעור הניכוי הראוי של סכום המחויבות הפנסיונית בתנאי שוק משתנים וכדומה.

ההנחות האקטואריות הבסיסיות שלפיהן נמדדת המחויבות, נקבעו על ידי משרד האוצר ועל פי שינויים בהנחות כתוצאה ממחקרים שנעשו באישור ובהסכמת משרד האוצר. לאור כל זאת, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות במידה משמעותית ביותר מהתוצאות המוצגות בדוחות הכספיים והמתבססות על פי האומדנים שנלקחו.

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2015				
רכוש שוטף				
634,163	1	643,162	-	מזומנים ושווי מזומנים
35,226	-	35,226	-	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
594,009	-	-	594,009	אגרות חוב ממשלתיות
143	-	143	-	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
274,644	-	245,585	29,059	אגרות חוב ממשלתיות
22,810	-	-	22,810	אגרות חוב אחרות
13,700	-	13,700	-	מקרקעין
4,837	-	4,837	-	רכוש אחר
133,000	-	-	133,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
1,721,532	1	942,653	778,878	סך כל הנכסים

ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה (המשך)

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ש"ח				
ליום 31 בדצמבר, 2014				
רכוש שוטף				
159,966	1	159,965	-	מזומנים ושווי מזומנים
34,644	-	34,644	-	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
473,306	-	-	473,306	אגרות חוב ממשלתיות
144	-	144	-	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
633,397	-	633,397	-	אגרות חוב ממשלתיות
13,700	-	13,700	-	מקרקעין
4,540	-	4,540	-	רכוש אחר
124,000	-	-	124,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
1,443,697	1	846,390	597,306	סך כל הנכסים

ביאור 4: - מזומנים ושווי מזומנים

הרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
159,966	643,163

פקדונות לזמן קצר

ביאור 5: - חייבים ויתרות חובה

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
13,723	11,349
14,246	14,890
786	1,513
2,090	2,412
-	2,466
3,799	2,596
34,644	35,226

מעסיקים (הרכב להלן)
בגין פנסיות משותפות
צדדים קשורים (ראה ביאור 16)
אחרים
מוסדות
סיוע בגין אי העלאת גיל הפרישה

ב. הרכב חובות מעסיקים:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
13,370	9,490
353	1,859
13,723	11,349

בגין חודש דצמבר
לפני שנת הדוח

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
32,366	20,682	אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג מירון
440,940	573,327	אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ערד
473,306	594,009	
144	143	מניות וניירות ערך אחרים (ראה ג' להלן)
<u>473,450</u>	<u>594,152</u>	

שינוי שיטה וסיווג מחדש- אגרות החוב המיועדות מסוג "ערד"

בהתאם להוראות האוצר שונתה שיטת ההצגה של אג"ח מיועדות מסוג ערד החל מיום 28 בדצמבר 2015. בהתאם לשינוי הוצגו אג"ח מיועדות בשווי הוגן ללא התחשבות בפרמיית הסבסוד ממשלתית.

בשנים קודמות הוצגו אג"ח ערד לפי מודל השערך שקבעה חברת "מרווח הוגן" הכולל פרמיית סבסוד ממשלתית כך שתזרים המזומנים המהוון בריבית המתאימה מהמטריצה, בתוספת פרמיית הסבסוד מביא למחיר אגרת החוב במועד ביצוע העסקה. פרמיה זו נשארת קבועה עד למועד פדיון הנכס, ומשמשת לצורך שיערוך האיגרת עד מועד פדיונה הסופי.

התוספת להכנסות בשנת 2015 אשר נובעות מאג"ח המיועדות מסוג ערד עקב שינויי השיטה הנ"ל היא ב- 121,583 אלפי ש"ח.

נתוני ההשוואה ליום 31.12.2014 של ההשקעה באג"ח ממשלתיות מיועדות מסוג ערד, סווגו מחדש על מנת להציג באותו אופן את הסבסוד הממשלתי בגין האג"ח מיועדות מסוג ערד ומירון:

כמוצג בדוחות אלה	סיווג מחדש אלפי ש"ח	כפי שהוצג בעבר	
421,998	(48,463)	470,462	עלות מותאמת
51,307	48,463	2,844	סבסוד ממשלתי
<u>473,306</u>	-	<u>473,306</u>	אג"ח מיועדות

ב. אגרות חוב שאינן סחירות

ליום 31 בדצמבר		1. <u>התפלגות אגרות החוב לפי מועד הפדיון</u> שלאחר תאריך המאזן.
2014	2015	
<u>אלפי ש"ח</u>		
18,629	16,424	בשנה הראשונה
8,850	8,291	בשנה השנייה
8,619	3,788	בשנה השלישית
3,935	-	בשנה הרביעית
<u>433,273</u>	<u>565,506</u>	מעל 10 שנים ועד 15 שנים
<u>473,306</u>	<u>594,009</u>	
ליום 31 בדצמבר		2. <u>תקופה ממוצעת לפדיון</u>
2014	2015	
<u>שנים</u>		
8.85	10.76	צמודות למדד
ליום 31 בדצמבר		3. <u>תשואה ממוצעת משוקללת</u>
2014	2015	
<u>אחוזים</u>		
3.30	0.70	צמודות למדד

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר		הערה	ג. <u>מניות וניירות ערך אחרים</u>
2014	2015		
אלפי ש"ח			
-	-	1	חברות חלקות בנות שבבעלותן נכסי מקרקעין
9	-	2	קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ
135	143	3	מועדוני חברת כ.נ.ס בע"מ
-	-	4	מרכז משען בע"מ
<u>144</u>	<u>143</u>		יתרה לסוף השנה

1. חברות חלקות בנות שבבעלותן נכסי מקרקעין

הקרן מחזיקה במניותיהן של שתי חברות גוש חלקה בבעלות מלאה. בהתאם להוראות האוצר מוצגת ההשקעה במניות אלו במסגרת השקעה במקרקעין (ראה ביאור 8). בתאריך 22 ביולי, 2015 קיבלו האספות הכלליות של החברות הבנות החלטה מיוחדת בדבר פירוק מרצון, מינוי מפרק והסמכתו להעביר את הזכויות במקרקעין לקרן הפנסיה. המגרשים הועברו לקרן אגב תהליך הפירוק.

2. קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וחברת ח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ

הקרן מחזיקה במניותיהן של ח.ב.ע השקעות חברת העובדים בע"מ ושל קרן השקעות חברת העובדים בע"מ. רובן המכריע של המניות מוחזק על ידי חברה לנאמנות של חברת העובדים בע"מ.

בשנת 2014 המניות מוצגות לפי הערכת שווי כלכלית ליום 31 בדצמבר, 2002 מותאמות למדד ליום 31 בדצמבר, 2003. בשנת 2015 השווי המוצג הינו ערך פדיון בעת פירוק.

3. מועדוני חברת כ.נ.ס בע"מ

הקרן מחזיקה 1/3 ממניות מועדוני חברת כ.נ.ס. בע"מ (להלן "כ.נ.ס.") ביחד עם שתי חברות נוספות. כ.נ.ס. תפעלה מועדון פנסיונרים פעיל במימון חלקי של המשתתפים בפעילות (הפנסיונרים) ובחלקו על ידי שלוש השותפות. המועדון כולל שתי קומות, כל אחת על שטח של כ- 300 מ"ר ומרתף ששטחו כ- 120 מ"ר. שווי הנכס הועמד על הערכה לחלקה של הקרן ביתרת המזומנים הצפויה בחברה בניכוי הוצאות צפויות.

4. מרכז משען

מרכז משען בע"מ (להלן - "משען") היא חברה פרטית, ללא כוונת רווח, הרשומה ברשם ההקדשים הציבוריים מחודש פברואר, 2000, כחברה לתועלת הציבור. בהתאם לתקנון משען זכותן של הקרנות כחבר רגיל, היא להשתתף ולהצביע באסיפה הכללית. זכויות הקרנות אינן ניתנות להעברה ואין להן זכויות ברווחים ובדיבידנדים שיחולקו, אם יחולקו, בעת פירוקה.

להערכת הקרנות, בהסתמך על חוות דעת כלכלית משפטית שקיבלו, לחברותן במשען אין ערך כלכלי ממשי אולם הן שומרות על זכותן להעלות טענות בעניין זה בעתיד.

ביאור 7: - ניירות ערך סחירים

ליום 31 בדצמבר		<u>הרכב:</u>
2014	2015	
אלפי ש"ח		
-	22,810	אגרות חוב אחרות בארץ
633,397	274,644	אגרות חוב ממשלתיות
<u>633,397</u>	<u>297,454</u>	

ב. אגרות חוב

ליום 31 בדצמבר		1. <u>התפלגות לפי מועדי פדיון</u> לאחר תאריך המאזן
2014	2015	
אלפי ש"ח		
633,397	297,454	תוך שנה

ליום 31 בדצמבר		2. <u>תקופה ממוצעת לפדיון</u>
2014	2015	
שנים		
0.90	0.67	בלתי צמודות

ליום 31 בדצמבר		3. <u>התשואה הממוצעת המשוקללת לפדיון</u>
2014	2015	
אחוזים		
0.28	0.36	בלתי צמודות

ביאור 8: - מקרקעין

ליום 31 בדצמבר		<u>א. מקרקעין- להלן התנועה</u>
2014	2015	
אלפי ש"ח		
12,300	13,700	שווי לתחילת השנה
1,400	-	עליית (ירידת) ערך
<u>13,700</u>	<u>13,700</u>	שווי לסוף שנה

ב. בתאריך 22 ביולי, 2015 קיבלו האספות הכלליות של החברות הבנות החלטה מיוחדת בדבר פירוק מרצון, מינוי מפרק והסמכתו להעביר את הזכויות במקרקעין לקרן הפנסיה. המגרשים הועברו לקרן אגב תהליך הפירוק. (בשנת 2014 הקרקע בנתניה הייתה רשומה על שם חברות גוש-חלקה)
הערכת השווי ליום 31 בדצמבר, 2015 בוצעה על ידי שמאית מקרקעין מוסמכת, נחמה בוגין 2015. (שנת 2014- זהה).

סה"כ	תכנה (2)	טיוב נתונים (1)	ההרכב - 2015	א.
<u>אלפי ש"ח</u>				
<u>עלות</u>				
18,476	4,540	13,936	יתרה ליום 1 בינואר, 2015	
343	297	46	תוספות	
18,819	4,770	13,982	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015	
<u>פחת שנצבר</u>				
13,936	-	13,936	יתרה ליום 1 בינואר, 2015	
46	-	46	תוספות במשך השנה	
13,982	-	13,982	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015	
4,837	4,837	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2015	
	-	33%	שיעור הפחת השנתי באחוזים	

סה"כ	תכנה (2)	טיוב נתונים (1)	ההרכב - 2014	ב.
<u>אלפי ש"ח</u>				
<u>עלות</u>				
18,030	4,109	13,921	יתרה ליום 1 בינואר, 2014	
446	431	15	תוספות	
18,476	4,540	13,936	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014	
<u>פחת שנצבר</u>				
13,921	-	13,921	יתרה ליום 1 בינואר, 2014	
15	-	15	תוספות במשך השנה	
13,936	-	13,936	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014	
4,540	4,540	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2014	
	-	-	שיעור הפחת השנתי באחוזים	

ביאור 9: - רכוש אחר (המשך)

1. במחצית הראשונה של שנת 2009 הסתיים פרויקט טיוב הנתונים. חברת די בי קיו שעסקה במתן שרותי טיוב לקרנות הפנסיה סיימה את פעילותה. בהתאם, הועמסה עלות הטיוב על הקרנות על פי משקלות סופיים ונרשמה בסעיף רכוש אחר. עד לשנת 2012 הופחתו עלויות הטיוב במלואם.
2. מבטחים מחזיקה במלוא זכויות הבעלות והשליטה (100%) של אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן-החברה) החברה נותנת שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן -"מערכת מפנה"). התוכנה החדשה טרם הופעלה בקרן.

ביאור 10: - התחייבויות שוטפות אחרות

ליום 31 בדצמבר		<u>הרכב:</u>
2014	2015	
אלפי ש"ח		
69,439	70,170	פנסיה לתשלום
1,259	-	צדדים קשורים (ראה ביאור 16)
107	79	פנסיות משותפות
2,609	2,542	מוסדות
1,322	1,982	אחרות
<u>74,736</u>	<u>74,773</u>	

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי

א. התחייבויות הפנסיוניות

1. התחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014 מייצגות את הערך המהוון של התחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, פנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרן.

הדוח נערך בהתאם להנחיות אגף שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן יקבעו לפי שיעורי ריבית שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית חסרת סיכון אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שיערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת.

מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר מאשר משך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו השינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005 מאז התחלת השימוש בווקטור הריביות קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות.

ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט(ב)(8) לחוק הפיקוח. הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יועלה לגיל 67, וזאת בשל הפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78 ט(ב)(8) ו-78 ד(א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 ד(א)(1) לחוק הפיקוח.

סיוע בשל ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה מגיל 62 לנשים - בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לעניין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה מגיל 62 לאישה, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. התחייבויות הפנסיוניות (המשך)

3. מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל ההשגחה לעניין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין העברת הסיוע בשל השגחה ההעלאה של גיל הפרישה.

בשנת 2015 הקרן קיבלה על חשבון הסיוע האמור לאותה שנה בסך של כ-2,820 אלפי ש"ח (שנה קודמת 7,869 אלפי ש"ח).

4. ההשגחה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד

בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השגחה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

5. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2009 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות. אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרה לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, אשר אישר גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ב. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
מיליוני ש"ח	

התחייבויות פנסיוניות צבורות:

2014	2015	
10,773	10,904	לפנסיונרים
5,973	5,771	לעמיתים פעילים
2,758	2,607	לעמיתים מוקפאי זכויות

19,504	19,282

התחייבויות עתידיות:

2014	2015	
2,296	2,101	זכויות שייצברו לעמיתים פעילים
(1,338)	(1,212)	בניכוי דמי גמולים עתידיים

958	889

20,462	20,171

ג. הערות והמלצות אקטואר

החישובים בדוח האקטוארי התבססו על נתונים מקבצים שנשלפו ליום 31 באוקטובר 2015 והחבות האקטוארית הותאמה ליום 31 בדצמבר 2015 על בסיס ההנחות במודל.

בהתאם להחלטת הממשלה הקרנות צפויות לקבל את חלקן היחסי בתמיכת המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות הגירעוניות שבהסדר. החלוקה הסופית תיקבע ע"י הממונה. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדו"ח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. חלוקה זו תשתנה בעתיד בהתאם לקביעת הממונה. הדוחות האקטוארים מצורפים לדוחות הכספיים וכוללים מידע מפורט בעניין הערכה האקטוארית. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

ביטוי בדוחות לשנים 2015 ו-2014 של גובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 3-4-2006 וחוזר 3-3-2010, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

א. התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות. סבסוד זה בסך 175 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ראה ביאור 6א.

ב. סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות מסוג "ערד" שהקרן השקיעה בהן וצפויה להשקיע בהן בעתיד:

על פי תקנות ההשקעה הקרן מחויבת לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיה. הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרן במועד בו תרד אחזקתה באג"ח מיועדות מסוג מירון לשיעור נמוך מ- 30% כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרן. השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות [ראה ביאור 1(ד)].

סבסוד זה בסך 859 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אלא מהווה סיוע ממשלתי נוסף (שנה קודמת- 926 מיליוני ש"ח כולל 124 מיליוני ש"ח בגין אג"ח מיועדות מסוג ערד שנרכשו).

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

א. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של כ- 16,687 מיליוני ש"ח (שנה קודמת כ- 17,251 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה מיום 17 באוגוסט 2005), הקרן בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 3-4-2006, רושמת כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות. מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר. גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה התחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל: פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

ב. קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרן, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרן. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרן עולה על סכום הגרעון של הקרן, תאוזן הקרן באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי. במצב זה תהא רשאית הקרן, כפוף לקבלת אישורים מתאימים, להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. א. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, וזאת בהתאם לטיוטת הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח למנהלת המיוחדת דאז ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיוטת ההכרעה").

במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)		(מיליוני שקלים)
31 בדצמבר		
2014	2015	<u>הסיוע הממשלתי</u>
78,300	78,300	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
10,378	10,378	הסיוע הממשלתי העקיף באגח מיועדות מסוג מירון
67,922	67,922	הסיוע הממשלתי הישיר
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(20,110)	(21,849)	סיוע ישיר
(9,578)	(9,816)	סיוע עקיף
(29,688)	(31,665)	סה"כ סיוע שנתקבל
48,612	46,635	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי 1.1.2003 (*)

(* על פי סעיף 78 יד' (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתי של 4%.

במחירי יום המאזן		(מיליוני שקלים)
31 בדצמבר		
2014	2015	<u>הסיוע הממשלתי</u>
153,535	158,239	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
20,350	20,973	הסיוע הממשלתי העקיף באגח מיועדות מסוג מירון
133,185	137,266	הסיוע הממשלתי הישיר
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(39,433)	(44,154)	סיוע ישיר
(18,780)	(19,838)	סיוע עקיף
(58,213)	(63,992)	סה"כ סיוע שנתקבל
95,322	94,247	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (יד) לחוק במחירי יום המאזן

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. א. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

בסעיף 78 ליד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה. לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו-ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%.

בהתאם לסעיף 78(ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים. במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון במשרד האוצר, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78(ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. א. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות למשרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות.

1. העברות ישירות לקרן בנין לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 391.8 מיליוני שקלים בערכים שוטפים. בנושא זה הייתה קיימת מחלוקת בין קרנות הפנסיה לבין משרד האוצר. לגישת קרנות הפנסיה הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977). בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003.

2. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון - לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%. החלופה שעלתה על ידי משרד האוצר היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%. ליום 31 בדצמבר 2015, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 534 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת החלופה שהעלה משרד האוצר כאמור.

3. מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה מעודכנת של המדינה, לפיה מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה הוא ביום 1.6.2003.

4. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03 בערך הסובסידיה - לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו כולל ריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30.4.03, בהתאם להוראות סעיף 78 יד לחוק הפיקוח. משרד האוצר העלה אפשרות כי אגרות החוב האמורות יכללו בחישוב ערך הסובסידיה. ליום 31 בדצמבר 2015, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות אג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,389 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת עמדת משרד האוצר כאמור.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקת שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפרוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30.12.2013 מאמץ גם הוא את טיוטת ההכרעה. למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

3. ב. התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט"ו)(8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78(ט"ו)(ב)(8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאישה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (א') לעיל. לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות.
התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל. הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2015 מסתכם לסך של 5,617 מיליוני ש"ח.

ג. הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר הגרעון הנ"ל מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ- 197 מיליארדי ש"ח. בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:
1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.

הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרן הינו הסכום על פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הועדה הציבורית"). במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות").

על פי מכתב העקרונות, יוקצה לכרית הביטחון עבור כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר סכום מרבי של 11 מיליארד ש"ח צמוד למדד, בגין חודש דצמבר 2008, בתוספת 4% ריבית שנתית. סכום זה יותאם בהתקיים אירועים מסוימים כמפורט במכתב העקרונות. במכתב מיום 13 ביוני 2010 הודיע הממונה על התקציבים במשרד האוצר כי הסכום המרבי שיוקצה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר כאמור במכתב העקרונות יועלה בסכום של 320 מיליוני ש"ח, וכי ביתר האמור במכתב העקרונות לא יחול כל שינוי. בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי במאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 לאמור במכתב העקרונות. בהתאם לכך, סכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים.

ביום 17.8.2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר. הוועדה הציבורית המליצה כי כרית הביטחון תשמש לצורך כיסוי גרעון הקרנות הוותיקות שבהסדר הנובע מירידה בעקום הריבית, וזאת ביחס לריבית צמודה של 4%, אשר היתה בסיס לחישוב הגרעון האקטוארי של הקרנות במסגרת תכנית ההבראה שנקבעה להן. כמו כן, בהמלצות הוועדה הציבורית נקבע, כי הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סך של 11 מיליארד ש"ח, כשהוא צמוד למדד המחירים לצרכן, לעומת המדד לחודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. לסכום כרית הביטחון שנזכרת בהמלצות הוועדה הציבורית כאמור יש להוסיף סכום של 320 מיליון ש"ח כאמור במכתבו של הממונה על התקציבים במשרד האוצר מיום 13 ביוני 2010.

עוד יצוין, כי ביום 16.6.2011 הוגשה תגובה מקדמית מטעם המדינה בג"ץ 2959/11 קרן הפנסיה עתודות הוותיקה ואח' נגד שר האוצר ואח', אשר במסגרתה הודיעה המדינה, בין היתר, כי בכוונתה לעגן את המלצות הוועדה הציבורית בחקיקה ראשית, לאחר שיופץ תזכיר חוק מטעם הממשלה לעיון והערות.

בהתאם להודעת המדינה כאמור, פרסם משרד האוצר ביום 3.1.2012 תזכיר חוק, אשר כלל תיקונים מוצעים שונים לחוק הפיקוח, וזאת לצורך קביעתם של העקרונות והכללים להקצאת סכומים מתקציב המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר במטרה למתן את השפעת השינויים בעקום הריבית על זכויות העמיתים בקרנות.

ביום 16.2.2012 אישרה ועדת השרים לענייני חקיקה את התיקונים המוצעים לחוק הפיקוח (להלן: "הטיוטה" או "טיוטת החוק"). טיוטת החוק כוללת, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך בטיוטה, וזאת באופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות הטיוטה, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בטיוטת החוק הוראה, ולפיה גובה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים הקבועים בטיוטה ובכפוף לסייגים הקבועים בה לעניין זה. עוד מוצע לקבוע בטיוטת החוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות (המשך)

הקרנות שבהסדר הביאו בפני משרד האוצר, במכתבן מיום 25.1.2012, את הערותיהן לתזכיר החוק. במכתב האמור ציינו הקרנות, בין היתר, כי אין מקום לקבוע במסגרת החקיקה המוצעת הוראות שונות הנכללות בתזכיר החוק, ובכלל זה לעניין ההתאמה המוצעת בתקרת כרית הביטחון לירידה בהתחייבויות הקרנות, לעניין הפחתת הסיוע הנוסף שיינתן בעתיד (ככל שיינתן) מסכום כרית הביטחון, וכן לגבי גובה הריבית שתתווסף לסכום כרית הביטחון (היינו ריבית בשיעור של 3.48% במקום ריבית בשיעור של 4% בהתאם לעמדת הקרנות בעניין זה וכאמור במכתב העקרונות).

לאחר סבב דיונים בין משרד האוצר והקרנות הוותיקות האחרות (שלא מונה להן מנהל מיוחד), גובשה טיוטת חוק מעודכנת, הכוללת פרק נפרד לקרנות האחרות ולקרנות שבהסדר. טיוטה מעודכנת זו אושרה ע"י ועדת שרים לחקיקה ביום 22 ביולי 2012.

ביום 5 בנובמבר 2012 פורסמה ברשומות הצעת החוק הממשלתית לתיקון חוק הפיקוח לעניין כרית הביטחון לקרנות שבהסדר ולקרנות המאוזנות. ביום 3 בפברואר 2014 אושרה בכנסת, בקריאה ראשונה, הצעת החוק הממשלתית.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב כאמור בהצעת החוק, כהפרש בין שני הסעיפים להלן:

1. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
2. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ-29.7 מיליארדי ש"ח.

יצוין כי, בשל הנסיבות כמפורט לעיל ומטעמי זהירות, ובשים לב להוראות המפורטות בהצעת החוק, חושב הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון, כשהוא צמוד למדד דצמבר 2008 ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה. יצוין כי ככל שהחישוב היה מבוצע בהנחת ריבית בשיעור של 4% לשנה לפי מכתב העקרונות, היה הסכום המרבי המוקצה לכרית הביטחון גבוה מסכום כרית הביטחון המתקבל לפי החישוב שנערך בפועל, היינו צמוד למדד דצמבר 2008 ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה בהתאם להצעת החוק.

ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2015 עומד על סך של כ-26,421 מיליוני ש"ח (כ-141 מיליוני ש"ח לקרן).

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2015 לכ-18,840 מיליוני ש"ח (כ-979 מיליוני ש"ח לקרן).

הוספת כרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביאור 11: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

1. יתרת גרעון הקרן

1. הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק, אלמלא הסיוע הממשלתי היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך 18,833 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 19,268 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואות הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 367 מיליוני ש"ח.

2. מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרן. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מסך הסבסוד הממשלתי ששוויו המהוון בווקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ- 197 מיליארדי ש"ח, לרבות כרית הביטחון (כולל הסכום הנובע מאגרות חוב מיועדות עתידיות) וכולל סכום נוסף לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,617 מיליוני ש"ח.

יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת. הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 4.6%. במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.

3. הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרן פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.

4. מערכת הנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד, בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של הנחות, כגון: שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד.

5. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו (בהתרחשם), על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרן.

6. בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן.

ביום 28 בינואר, 2015 התקבל אישור משרד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות.
מאזן 31 בדצמבר 2015 נערך בהתאם להנחות המעודכנות.

7. ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2015 ו-2014.

עדכון לוח תזרימי המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ביאור 12: - הכנסות מהשקעות

הרכב:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
באלפי ש"ח		
50,239	*140,716	<u>מניירות ערך שאינם סחירים</u>
-	(1)	מאגרות חוב ממשלתיות מיועדות
50,239	140,715	מניות וניירות ערך אחרים
2,881	-	<u>מניירות ערך סחירים</u>
-	1,432	מאגרות חוב ממשלתיות
		מאגרות חוב אחרות
1	(828)	<u>ממקרקעין ורכוש קבוע</u>
1,400	-	דמי שכירות - בניכוי הוצאות
1,401	(828)	עליית (ירידת) ערך
54,521	141,319	

*ראה ביאור 6א.

ביאור 13: - הכנסות אחרות, נטו

הרכב:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
958	82	ריבית פיגורים מעסיקים
-	9	אחרים
958	91	

ביאור 14: הוצאות הנהלה וכלליות

הרכב:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
11,008	10,000	הוצאות דמי ניהול - הראל קרנות פנסיה בע"מ
(655)	339	הוצאות הנהלה וכלליות
706	629	מחשוב, נטו
15	46	הפחתת רכוש אחר
<u>11,074</u>	<u>11,014</u>	

ביום 20 בספטמבר 2007 נחתם באישור וועדת המנהלה הסכם בין כל 8 הקרנות שבהסדר, שמטרתו לעגן משפטית את התפעול המשותף של הקרנות במציאות של איחוד תפעולי. ההסכם נועד להסדיר את הנושאים הבאים:

1. עבודתם של כלל עובדי הקרנות, שכל אחד מהם מועסק ע"י קרן ספציפית, עבור כלל הקרנות.
  2. העמסת עלויות התפעול המשותף וכללי ההתחשבות בין הקרנות.
  3. תחימת האחריות המשפטית בין הקרנות בנושא התפעול.
- מ-2008 הועמסו כלל הוצאות הניהול על הקרנות השונות בהתאם למודל העמסה המפורט בהסכם- ראה באור 11 באור 11.5.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות

א. לפי הצהרת היועץ המשפטי של הקרן, לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרן, ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרן הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור זה, כתביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרן או שלא ניתן להעריך את סיכויי הצלחתן, ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. גביית חובות מעסיקים - חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרן הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטה הקרן בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרן פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות נוספות שהקרן הינה צד להן, אשר נובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות, במלואן. ראה ביאור 5 (ב) לעיל.

ג. טיוב נתונים

לצורך ביצוע טיוב נתונים לנתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, ביום 2 במאי 2004 התקשרה חברת די.בי.קיו נתונים איכותיים בע"מ (להלן בביאור זה - "החברה") בהסכם (להלן - "ההסכם") עם חברה שהציגה את עצמה כממציאת שיטה ומתודולוגיה מיוחדת לטיוב נתונים ומנהלה (להלן - "הצד השלישי" או "DCL"). על יסוד מצגים אלה התקשרה החברה עם הצד השלישי לרכישת זכויות השימוש בשיטת טיוב הנתונים. על פי ההסכם, מדובר בשיטה לטיוב מסות נתונים באופן המבוסס על פיצוח מאגר המידע וטיובו בפס ייצור מושתת מערכות תומכות ומערכות מומחה, בתהליך של הצפת שגיאות באופן ממוכן, דחיפת מנות עבודה למטייבים הדיוטות, אשר רמת הידע והניסיון שלהם אינם מגיעים לרמתו של איש התוכן של הלקוח וכאשר השיטה מבטיחה את השלמת הפער בידע לצורך הטיוב (להלן - "השיטה").

על פי ההסכם, החברה רשאית להשתמש בשיטה אך ורק לטובת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ובכפוף לתנאים שנקבעו בהסכם.

על פי ההסכם, התמורה בגין השימוש בשיטה (מעבר לסכומי המקדמות הקבועות בהסכם), היתה אמורה להיות מסוכמת בין הצדדים עד ליום 31.12.05, והיא מבוססת על רבע מהחיסכון הנובע מהערכת הפרש עלויות הטיוב על פי הרעיון למול עלויות טיוב אלטרנטיביות; בתוספת - רבע מהחיסכון הפוטנציאלי בעלויות תפעול ישירות ועקיפות בקרנות שבהסדר הצפוי על פני חמש שנים לאחר השלמת הטיוב כתוצאה מטיוב נתוני עמיתי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר על בסיס הרעיון, לעומת עלויות התפעול באותן שנים אילו היה הטיוב מבוצע בגישה המסורתית (להלן - "המחיר המוסכם").

ביום 6.7.06, בעקבות ממצאי בדיקה שנערכה על ידי חברת ייעוץ מטעמה של החברה לגבי יחודיות הפתרון, הודיעה החברה לצד השלישי על ביטול ההסכם שכן נכרת תוך הטעיה, אי גילוי עובדות והצגת מצגי שווא חמורים, ותוך ניסיון חסר תום לב לקבל במרמה ובתחבולה סכומי עתק שהצד השלישי אינו זכאי להם בתגובה הודיע הצד השלישי כי הוא דוחה את הודעת הביטול.

ביום 30.10.06 הגישה החברה לבית משפט השלום בתל אביב תביעה כנגד הצד השלישי להשבת מלוא הסכומים ששולמו להם מכוח ההסכם וזאת עקב ביטול ההסכם כאמור לעיל. סכום התביעה עומד על 1,118 אלפי ש"ח (להלן - תביעת החברה).

ביום 28.5.07 הגיש הצד השלישי תביעה לבית משפט המחוזי למתן צו המצהיר כי החברה ביטלה את ההסכם שלא כדין, כי ההסכם תקף וכי עליה להתייצב בפני בורר לשם קביעת המחיר המוסכם (להלן - "תביעת הצד השלישי"). בנוסף, הוגשה כנגד החברה בקשה לצו מניעה זמני.

ביום 8.7.07 קבע בית המשפט בבקשה לצו מניעה, כי לא ניתן להשתמש, לגלות, להעביר או ליישם את שיטת טיוב הנתונים מלבד לצורכי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. תוקפו של צו המניעה הותנה בהפקדה של 50,000 ש"ח על ידי הצד השלישי.

ביום 9.9.07 הגישה החברה כתב הגנה מטעמה בתביעת הצד השלישי. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.10.08 אוחד הדיון בתביעת החברה עם הדיון בתביעת הצד השלישי.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ג. טיוב נתונים (המשך):

בעקבות דיון שנערך בבית המשפט ביום 18.3.09 הוסכם על הצדדים לקיים בורות ביניהם על מכלול השאלות המצויות במחלוקת בין הצדדים, לרבות שאלת תוקפו של ההסכם, בפני שופט בית המשפט העליון בדימוס.

בהסכמת הצדדים, התמנה השופט (בדימוס) יעקב טירקל לשמש כבורר במחלוקות בין הצדדים.

במסגרת הליכי הבוררות הוגש ביום 1.11.2009 כתב תביעה מטעם DCL לתשלום סך של 193,604,750 ש"ח (לפי הערכה).

החברה הגישה כתב הגנה במסגרתו טענה החברה, בין היתר, כי DCL ובעלי השליטה בה הציגו מצגי שווא בדבר קיומה של שיטה ייחודית לטיוב נתונים שפותחה, כביכול, על ידם, נוסח ההסכם לא הובא לאישור האורגנים הנדרשים בחברה טרם חתימתו לצורך אישור נוסחו והתחייבויות החברה על פיו והוא עומד בסתירה להסכם קודם שנחתם בין הצדדים. עוד טענה החברה כי בפועל לא בוצע על ידי DCL טיוב נתונים מוצלח.

במקביל, הגישה החברה כתב תביעה מטעמה כנגד DCL על סך של 12,500,000 ש"ח בגין הנזקים שנגרמו לה כתוצאה ממצגי השווא שהוצגו לה על ידי DCL ובעל השליטה בה וההתנהלות המקצועית הכושלת שלהם. נכון למועד הדיווח, מצויה הבוררות בשלביה המקדמיים.

ביום 22 באפריל 2013 התקיימה ישיבת בורות בין הצדדים, שבמהלכה הביע הבורר, כב' השופט (בדימוס) יעקב טירקל, את רצונו להשתחרר מתפקיד זה מטעמים שאינם נוגעים להליך הבוררות. לאחר דין ודברים בין הצדדים בעקבות ההודעה כאמור, הוסכם כי כב' שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) אילה פרוקצ'יה, תשמש כבוררת בהליך. במהלך שנת 2015 הוגשו תצהירי עדות ראשית מטעם DCL ומטעם החברה.

ד. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריצי נגד מדינת ישראל ומבטחים

ביום 20 במאי 2009 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בתיק עע 754/05, 756/05, 611/06 ו-496/06 אברהם קוריצי ואח' נגד מדינת ישראל, מבטחים ואח'. בפסק הדין נדון ההסכם להבטחת רציפות זכויות הפנסיה במעבר עובדים משרות המדינה לקרנות הפנסיה של ההסתדרות ומהקרנות לשרות המדינה (להלן: "הסכם הרציפות").

בפסק הדין נקבע (בדעת רוב), בין היתר, כי הוראות בהסכם הרציפות, שעל פיהן יש לחשב את המשכורת הקובעת בקרן הפנסיה הוותיקה על פי המשכורת הקובעת בעת פרישתו של העובד משרות המדינה, מנוגדות להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולתקנון האחד. בהתאם לכך, נקבע בפסק הדין כי אין לפעול על פי הוראות אלה בהסכמי הרציפות שאינן מתיישבות עם הוראות הדין כאמור, וזאת בשל ההעדפה שנקבעה בהוראות חוק הפיקוח לעניין הסדר קרנות הפנסיה הוותיקות והעקרונות שעליהם הוא מבוסס על האמור בכל דין או הסכם, לרבות הסכם קיבוצי.

ביום 18.4.2010 הוגשה עתירה לבג"ץ (בג"ץ 2944/10 אברהם קוריצי נגד מדינת ישראל ומבטחים) כנגד פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, אשר במסגרתה מבקש העותר כי יבוטל פסק הדין האמור ותאומץ דעת המיעוט שניתנה בו. לחילופין, העותר מבקש כי פסק הדין יחול רק לגבי זכויות העותר שנצברו לאחר אוקטובר 2003, ולחילופין כי המדינה תשלם לעותר את מלוא הפנסיה המחושבת לפי המשכורת הקובעת האחרונה במדינה בגין מלוא תקופת עבודתו על פי הסכם הרציפות, וללא קשר לגובה השתתפותה של מבטחים בפנסיה של העותר. לתוצאותיה של עתירה זו השלכות לגבי סכסוכים תלויים ועומדים בערכאות ומחוצה להן בסוגיית חישוב הקצבאות ברציפות זכויות לפי הסכמי הרציפות עם גופים חיצוניים.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ד. בג"ץ 2944/10 אברהם קוריצי נגד מדינת ישראל ומבטחים (המשך)

ביום 21.1.2013 התקיים דיון בעתירה במאוחד עם שתי העתירות הנוספות שהוגשו על פסק הדין ובעקבותיו הוציא בג"צ ביום 28.1.2013 צו על תנאי, במסגרתו הורה למבטחים, לקרן הגמלאות של עובדי ההסתדרות (להלן: "קג"מ") ולמדינה להשיב בתוך 60 ימים לסוגיה, מדוע לא תתקבל העתירה, יבוטל פסק דינו של בית הדין הארצי ותתקבל דעת המיעוט של הנשיא (בדימוס) אדלר, לפיה כל עוד לא שונה הסכם הרציפות בהסכמה, יוסיפו לחול הוראות סעיף 11 להסכם רציפות הזכויות בין הקרנות למדינה, כלשונן, קרי – קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ישתתפו בקצבאות של עמיתיהן שעברו לשירות המדינה, בהתעלם מהשכר שבוטח בקרנות בתקופת הביטוח אצלן ועל פי השכר בשירות המדינה.

בעקבות צו על תנאי שניתן בעתירה, הוגשו במהלך יוני 2013 תשובות מטעם הקרנות והמדינה, וכן עמדת ההסתדרות לעתירה.

בתשובת הקרנות הובאו נימוקיהן מדוע אין לקבל את פסק דין המיעוט בבית הדין הארצי לעבודה, אשר ניתן על ידי כב' השופט (בדימוס) אדלר.

הקרנות צירפו לתשובתן לעתירה חוות דעת אקטוארית, ולפיה קבלת דעת המיעוט בפסק דינו של בית הדין הארצי תגדיל את התחייבויותיהן של הקרנות שבהסדר, בסכום של כ- 2.73 מיליארד ש"ח אם תוחל קביעתו על הסדרי רציפות עם גופים חיצוניים; ותוספת עלות בסך של כ-1.95 מיליארד ש"ח אם תוחל קביעתו גם לגבי רציפות זכויות בין הקרנות עצמן.

ה. עתירת ההסתדרות לבג"צ בפרשת קוריצי

ביום 11 באוגוסט 2011 הגישה ההסתדרות הכללית עתירה לבג"ץ כנגד המדינה, מבטחים וקג"מ, במסגרתה התבקש בית המשפט העליון ליתן צו על תנאי, ובהמשך - צו מוחלט, כך שפסק דינו של בית הדין הארצי בפרשת קוריצי - יבוטל; כי תתקבל דעת המיעוט שניתנה בפסק הדין האמור; כי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר יחשבו את המשכורת הקובעת בעת הפרישה מהמדינה, במסגרת הסדר רציפות הזכויות ולעניין חלק הקצבה שאותו עליהן לשלם, לפי הוראות הסכם הרציפות; וכי על המדינה, כגוף המשלם לפי הסכם הרציפות, לשלם לגמלאים שחל עליהם ההסכם האמור את מלוא הקצבה (הן חלקה של הקרן הותיקה והן חלק המדינה) לפי המשכורת הקובעת בעת הפרישה מהמדינה, וזאת ללא קשר לאופן חישוב חלק הקצבה על ידי הקרנות הוותיקות שבהסדר ולסכום שהן מעבירות למדינה. בעתירה מובאים הנימוקים לסעדים אלה שאותם מבקשת ההסתדרות. בהתאם להחלטת בית המשפט העליון, במהלך חודש ינואר 2012 הוגשו תגובות מקדמיות לעתירה מטעם מבטחים וקג"מ, וכן הוגשה תגובה מקדמית מטעם המדינה. בתגובות האמורות נטען, בין היתר, כי בהתאם לתכלית הרפורמה בקרנות הפנסיה שבהסדר והוראות הדין לא ניתן לשלם למבוטחים קצבה שאינה מחושבת לפי הוראות התקנון.

לאחר הדיון שהתקיים בעתירה ניתן על ידי בג"צ ביום 28.1.2013 פסק דין הדוחה את עתירת ההסתדרות על כל ראשיה, מחמת שיהוי. יחד עם זאת, נקבע על ידי בג"צ כי ההסתדרות תהיה רשאית להגיש עמדה מטעמה כמשיבה ביתר העתירות הנדונות בפניו בפרשת קוריצי וגליזר. ההסתדרות אכן פעלה בהתאם להוראות פסק הדין שניתן והגישה נייר עמדה מטעמה ביתר העתירות.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

1. עתירת חווה גליזר נגד קג"מ בפרשת קוריציקי

גב' חווה גליזר, שערעורה כנגד קג"מ נדחה במסגרת פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בפרשת קוריציקי, צורפה בזמנו כמשיבה לעתירות שהוגשו לבג"צ על ידי קוריציקי וההסתדרות בפרשה זו, אך לא הגישה במסגרתן כל עמדה. ביום 24.11.2011 הגישה גב' גליזר עתירה עצמאית מטעמה לבג"צ (בג"ץ 8692/11) כנגד פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בפרשת קוריציקי, ובמסגרתה חזרה גב' גליזר על מרבית הטענות שהועלו על ידי מר קוריציקי וההסתדרות בעתירתם. בעקבות הדיון שהתקיים בעתירה ביום 21.1.2013, הוצא על ידי בג"צ צו על תנאי. ראה דיווח בעניין עתירת קוריציקי, כמפורט לעיל.

ביום 13.10.2015 ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק הדין בעתירות. במסגרת זו, התקבלו העתירות בחלקן ונקבע, בהתייחס להסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לבין המדינה, כי חישוב המשכורת הקובעת המהווה את "תקרת" סכום ההשתתפות של הקרן בפנסיה של הגמלאי, ייעשה בהתאם לשיטת החישוב הקבועה בתקנון האחיד החל על הקרן, ביחס למבוטח פעיל בקרן, ובכפוף להוראות פרק ט' לתקנון האחיד הקובעות תקרת עליה ריאלית לשכר הקובע. בנוסף, בפסק הדין נקבע כי לעניין חישוב "תקרת" המשכורת הקובעת בקרן המשתתפת, יש להביא בחשבון את מלוא תקופת העבודה של הגמלאי, הנהנית מרציפות זכויות, לרבות תקופת עבודתו במדינה. כמו כן, בפסק הדין נקבע כי על "מוסד המשלם" (המדינה במקרה דנן) מוטלת החובה לשלם את מלוא הפנסיה של מי שזכאי לקבל גמלה לפי הסכם הרציפות, כאשר על הקרן המשתתפת מוטלת החובה להעביר את חלקה בתשלום. בקשות לדיון נוסף בפסק הדין שהוגשו על ידי מבטחים וקג"מ לצד בקשה נפרדת לדיון נוסף שהוגשה על ידי המדינה, נדחו על ידי בית המשפט העליון ביום 23.2.2016. יישומו של פסק הדין על ידי הקרן במתכונתו הנוכחית כפוף להמצאת נתוני השתכרות ורכיבי שכר מתקופת עבודתם של העמיתים בשירות המדינה. נתונים אלה אינם בידי הקרן ובהעדרם לא יתאפשר לקרן לערוך תחשיב קצבה על פי הקבוע בפסק הדין.

לפי הערכה אקטוארית, יישום פסק הדין הגדיל את היקף ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות הוותיקות המהוות צד להסכם הרציפות עם המדינה, בהיקף כולל של כ-1,130 מיליוני ש"ח.

2. ע"ע 56059-05-15 – ערעורם של שני מרצים וארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטה העברית בסוגיית קביעת השכר הקובע

להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי האוניברסיטאות בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לאוניברסיטאות.

התובעים צברו זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתם באוניברסיטה. במסגרת תביעה שהתנהלה בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים טענו התובעים כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת להם מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

בעקבות פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה, אשר דחה את התביעה, הגישו התובעים ערעור לבית הדין הארצי לעבודה. לטענת הקרנות, יש לאבחן את הלכת קוריציקי שניתנה בבג"צ מעניינם של התובעים, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריציקי.

ביום 3.3.2016, הורה בית הדין הארצי לעבודה לצרף להליך הערעור את המדינה, המפקחת על הביטוח וכן את האוניברסיטאות הרלבנטיות להסכם הרציפות שבינן לבין הקרנות.

לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בערעור זה עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הלכת קוריציקי שנקבעה בבג"צ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבינן לבין המדינה.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ח. עלי יסיף נ' אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בן-גוריון וקרן מקפת בסוגיית קביעת השכר הקובע להשתתפות הקרנות בקצבה המשולמת על ידי אוניברסיטת תל-אביב מכוח הסכם הרציפות שבין הקרנות הוותיקות לאוניברסיטאות.

התובע צבר זכויות בקרנות הפנסיה של מבטחים ומקפת ולאחר מכן, בפנסיה תקציבית מעבודתו באוניברסיטת תל-אביב. במסגרת תביעתו טוען התובע כי יש לחשב את השתתפות הקרנות בקצבה המשולמת לו מהאוניברסיטה שלא על פי תקנון קרן הפנסיה אלא בהתאם להוראות הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטה. הקרנות צורפו על ידי האוניברסיטה כצדדים שלישיים להליכים.

לטענת הקרנות, יש לאבחן את הלכת קוריצקי שניתנה בבג"צ מעניינו של התובע, בהיותה הלכה הרלבנטית אך ורק להסכם הרציפות שבין המדינה לקרנות ומשכך, לא ניתן להחילה על הסכמי רציפות אחרים כדוגמת הסכם הרציפות שבין הקרנות לאוניברסיטאות, לרבות ההוראות הרלבנטיות, הנוגעות לאופן חישוב השכר הקובע, כפי שנקבעו בהסכמים אלו ובפרשת קוריצקי. בנסיבות אלה, נטען על ידי מקפת כי בדין חושבו זכויותיו של התובע לצורכי השתתפות בקצבה המושלמת לו על ידי אוניברסיטת תל-אביב על בסיס הוראות התקנון בלבד.

לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה בתביעה זו עשויה להיות השפעה ישירה על היקף תחולתה של הילכת קוריצקי שנקבעה בבג"צ גם על הסדרי רציפות אחרים שהקרנות הוותיקות צד להן, מלבד הסדר הרציפות שבין לבין המדינה.

ט. בג"ץ 2959/11 - עתירת קרן הפנסיה עתודות הותיקה וקרן הע"ל ואח' נגד שר האוצר, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ואח' – בעניין "כרית הביטחון"

ביום 13.4.2011 הוגשה על ידי שתי קרנות פנסיה ותיקות שאינן בהסדר, "עתודות" ו"הע"ל" והעמיתים של אותן קרנות, עתירה לבג"צ התוקפת את החלטתה של כרית הביטחון לקרנות שבהסדר בלבד ולא להחיל הסדר זה או דומה עליהן - קרנות פנסיה ותיקות שאינן מצויות תחת הסדר ההבראה - אף שהמדינה חדלה להנפיק גם להן אגרות חוב מיועדות מסוג מירון. לטענת העותרות, לנוכח החלטת שר האוצר הן מופלות לרעה בידי המדינה, ולכן יש לחייב את המדינה להקנות גם להן מנגנון הגנה באופן דומה להסדר כרית הביטחון שנקבע לקרנות שבהסדר.

במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה, הדגישה המדינה כי אין מדובר בהסדר מפלה. לטענת המדינה, קביעת כרית הביטחון לקרנות שבהסדר היא חלק מן הרפורמה שהוחלה עליהן, ובמסגרתה, בין היתר, הוחלפו ההנהלות הקודמות של הקרנות שבהסדר במנהלים מיוחדים, נקבע תקנון אחיד לאותן קרנות ונקבעה השתתפות העמיתים בהסדר ההבראה בהיקפים כספיים ניכרים (שעומדים על כשליש מהיקף ההסדר). בהתאם לכך, ההודעה העקרונית על מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה שבהסדר ניתנה במטרה לתת מענה לחשש בדבר הגדלת הנטל שכבר הושת על עמיתי אותן קרנות. מאידך, הקרנות הוותיקות שאינן בהסדר לא נכללו בהסדר ההבראה האמור, על כלל הצעדים שנכללו בו, לרבות לעניין היקף השתתפות העמיתים בצמצום הגירעון האקטוארי, וחרף האמור המדינה מעניקה הטבה לאותן קרנות בשל החלטתה לחדול מהנפקת אגרות חוב מיועדות מסוג מירון, וזאת באמצעות הבטחת תשואה שנתית מאוצר המדינה בהיקף של 1.57% על נכסיהן.

כמו כן, טענה המדינה בתשובתה המקדמית כי העתירה מוקדמת, שכן המדינה החליטה למסד את מתן כרית הביטחון בחוק באמצעות תיקון לפרק ז' לחוק הפיקוח על הביטוח, וכי לעותרים תהא זכות להביע את עמדתם להצעת החוק שתפורסם במסגרת הליכי החקיקה. המדינה הבהירה בתשובתה המקדמית לעתירה כי במסגרת אותה חקיקה, יעוגנו המלצות "ועדת ברנע" לעניין מתן כרית הביטחון לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, וזאת לאחר שתיערך בחינה בנוגע להמלצות שהוצעו לוועדה ושלא נכללו בדוח הסופי מטעמה מיום 3.5.2011, לרבות לעניין התאמת גובה כרית הביטחון לירידה בסך התחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהיחס בין תקרת כרית הביטחון לבין סך ההתחייבויות האקטואריות של הקרנות עולה על שיעור מסוים.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ט. בג"ץ 2959/11 - בעניין "כרית הביטחון" (המשך)

הקרנות שבהסדר לא היו צד לעתירה במועד הגשתה, ואולם במסגרת תשובתה המקדמית לעתירה הודיעה המדינה כי יש מקום לצרף את הקרנות שבהסדר מאחר שמתן מנגנון הגנה כגון הסדר כרית ביטחון לקרנות שאינן בהסדר, ככל שהעתירה תתקבל וככל שההיקף הכולל של כרית הביטחון המתוכנן לא יגדל, יבוא על חשבון גודל כרית הביטחון שניתנה לקרנות שבהסדר. בנסיבות אלה, הורה בג"צ ביום 31.7.2011 על צירופן של הקרנות שבהסדר לעתירה. יצוין כי בהמשך להודעה זו של המדינה, הקרנות שבהסדר דוחות כל טענה לעניין אפשרות הקטנתו של הסכום המרבי שהוקצה זה מכבר לכרית הביטחון (סך כולל של 11.32 מיליארד ש"ח), ואשר הובא ופורט בעמדות שהציג הדרג המקצועי במשרד האוצר לקרנות שבהסדר בשנים 2009 ו-2010, בהנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ובהמלצות "ועדת ברנע", וכפי שפורט וחושב בהתאם להנחיות הממונה כאמור בדוחות האקטואריים של הקרנות שבהסדר לשנת 2008 ואילך, והן שומרות על טענותיהן לעניין זה.

במהלך חודש אפריל 2012 הוגשה תגובתן המקדמית של הקרנות שבהסדר לעתירה ובמסגרתה העלו הקרנות שורה של טעמים מדוע, לטענתן, אין כל בסיס להשוואה שמבקשים העותרים לערוך בעתירתם בין הקרנות שאינן בהסדר לבין הקרנות שבהסדר. במסגרת תשובתן טענו הקרנות שבהסדר, בין היתר, כי מאחר ש"כרית הביטחון" היא חלק מהסדר ההבראה של הקרנות מראשיתו, הרי שאין מקום לבחון אותה במנותק מן ההסדר, כמו גם את תרומת העמיתים להבראת הקרנות הללו. כמו כן, טענו הקרנות שבהסדר בתגובתן כי ממילא מעניקה המדינה לקרנות שאינן בהסדר סיוע כספי מהותי בגין הפסקת הנפקת אג"ח מירון. כן ציינו הקרנות בתשובתן כי החלת כרית הביטחון נובעת מהתחייבות מנהלית תקפה ומחייבת ומהנחיות הממונה בעניין זה, וכי בהתבסס על כל אלה נרשמת כרית הביטחון במאזני הקרנות החל משנת 2008 ועד עתה. בהתאם לכך, אין בסיס לטענת המדינה להפחתת סכומי "כרית הביטחון", ככל שתתקבל העתירה. בנסיבות אלה, ביקשו הקרנות שבהסדר בתגובתן לדחות את העתירה שלטענתן, הינה עתירה תקציבית בלבד המבוססת על טענת אפליה חסרת בסיס.

לבקשת העותרים ובהסכמת המשיבים, נדחה הדיון בעתירה לאור המגעים שמתנהלים בסוגיה בין המדינה לבין הקרנות שאינן בהסדר. ביום 15.10.2012 הגישה המדינה הודעת עדכון לבית המשפט העליון, שבמסגרתה הודיעה כי גובשה הצעת חוק בסוגיה זו, אשר הליכי החקיקה לגביה טרם הושלמו. לאור הליכי החקיקה המתנהלים בסוגיה הנדונה, מושהה הדיון בפני בג"צ.

פירוט נוסף בעניין "כרית הביטחון" - בביאור 11(ה) לעיל.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

י. תביעת חיים סולוביצ'ק נ' "עמיתים" וקרן מקפת - בקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית:

ביום 2.7.2014 הגיש התובע לבית המשפט המחוזי בתל אביב תביעה כנגד "עמיתים" ומקפת בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. בתביעתו האישית, מלין התובע על עיכוב של מספר חודשים בתשלום יתרת הסכומים שהיו צבורים בחשבונו בקרן הפנסיה וכן על כך שלא קיבל מענה לפנייתו ופניית כוחו למתן הסברים שונים אודות פרטי התשלום שקיבל מהקרן. בהתאם, דרש התובע לחייב את מקפת בתשלום ריבית פיגורים הקבועה בתקנות מס הכנסה בגין האיחור בתשלום שקיבל, שעה שהקרן ביצעה, לטענתו, את התשלום כ-100 ימים לאחר שהיו בידיה כל המסמכים הנדרשים.

במסגרת בקשתו להכיר בתביעה כייצוגית, הגדיר התובע את הקבוצה היציגה כעמיתים שביקשו למשוך כספים מהקרנות במשך 7 השנים טרם הגשת התביעה, אשר הקרנות פעלו לגביהם בניגוד להוראות תקנות מס הכנסה בכל הנוגע לאי תשלום ריבית פיגורים בגין איחור בתשלומים ואי מתן מידע והסברים המתחייבים על פי דין אודות התשלום ששולם לעמיתים.

במהלך חודש פברואר 2015 הגישה מקפת את תגובתה לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית, במסגרתה נטען כי הוראות הדין עליהן נסמכות התביעה והבקשה להכיר בה כייצוגית, אינן חלות על הקרנות ועל כן, אין כל בסיס משפטי לתביעה, כמו גם לבקשה להכיר בה כייצוגית.

ביום 9 במרס 2015 התקיים בפני בית הדין האזורי לעבודה דיון בבקשת התובע להכיר בתביעתו כתובענה ייצוגית ובסיומו הציע בית הדין לב"כ התובע לשקול למחוק את התביעה וכן את הבקשה להכיר בה כייצוגית. בהסכמת הצדדים, במהלך חודש יולי 2015 הורה בית הדין האזורי לעבודה על דחיית התביעה וכן על דחייתה של הבקשה להכיר בה כייצוגית.

יא. תביעת עירית אבישי-צביאל נ' המנהל המיוחד, מבטחים וקג"מ - בקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית

ביום 23.9.2014 הגישה התובעת לבית הדין האזורי לעבודה בחיפה כנגד המנהל המיוחד, מבטחים וקג"מ בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. בתביעתה, קובלת התובעת על משך הזמן שנדרש לקרנות להעביר את הכספים לחשבונה לאחר הגשת בקשה למשיכת כספים. לטענת התובעת, מבטחים השיבה לידיה את הכספים לאחר 4 חודשים ממועד הגשת הבקשה ואילו קג"מ ביצעה את החזרת הכספים לאחר 6 חודשים. לשיטת התובעת, בהיעדר הוראת חוק או הוראה תקנונית הקובעת מועד מירבי לביצוע החזרת הכספים לבקשת עמית, חובה על הקרנות לעשות כן בתוך זמן סביר שאינו עולה על 4 ימים ממועד הגשת הבקשה למשיכת כספים מצידו של העמית. בנסיבות אלה, עתרה התובעת בתביעתה לחיוב הקרנות בתשלום הפרשי ריבית פיגורים על פי ריבית חריגה בחשבון עו"ש בבנק הפועלים שאין לו מסגרת, בכל איחור בהחזרת כספים לעמית העולה על 4 ימים ממועד הגשת הבקשה למשיכת כספים ועד למועד התשלום בפועל. כמו כן, טענה התובעת כי על הקרנות לשלם על סכום ריבית הפיגורים, כאמור, גם הפרשי ריבית והצמדה החל מהמועד בו הושבו הכספים לעמית באמצעות הקרנות ועד למועד ביצוע התשלום הנוסף בגין הפיגור, כאמור.

במסגרת בקשתה להכיר בתביעתה כייצוגית, דורשת התובעת לכלול בקבוצה היציגה מטעמה את כלל העמיתים שביקשו למשוך את כספיהם מהקרנות במהלך 7 השנים שקדמו לתביעה.

במהלך חודש אפריל 2015, הגישו הקרנות את תגובתן לבקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית, במסגרתה טענו כי אין כל בסיס משפטי ועובדתי לתביעה, כמו גם לבקשה להכיר בה כייצוגית. כמו כן, טענו הקרנות כי לא מתקיימים התנאים המקדמיים הקבועים בהוראות הדין לעניין ההכרה בתביעה כייצוגית. ביום 3.6.2015 התקיים דיון בבקשה להכיר בתביעה כייצוגית, במהלכו הציע בית הדין לתובעת לחזור בה מתביעתה ומהבקשה להכיר בה כייצוגית. לאחר דין ודברים, הביעה התובעת את הסכמתה להצעת בית הדין ובהתאם נדחתה התביעה וכן הבקשה להכיר בה כייצוגית.

ביאור 15: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יב. תביעת אליהו קריצ'מן נ' מבטחים – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית.

במהלך חודש נובמבר 2015 הגיש התובע לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב תביעה כנגד מבטחים, בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. התובע הינו פנסיונר של מבטחים שצבר את שיעור הקצבה המקסימאלי (70%) במועד הגיעו לגיל פרישה אך המשיך את ביטוחו הפנסיוני ושילם למבטחים דמי גמולים עד למועד פרישתו בפועל, לאחר גיל הפרישה התקנוני. לטענת התובע, במקום לפרוש לקצבה במועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, הוא הוטעה להמשיך ולשלם למבטחים דמי גמולים לאחר גיל הפרישה התקנוני וצבירת שיעור הקצבה המירבי אף שהתועלת שהניב לו המשך התשלום היתה שולית ביחס לקצבאות הזקנה שהפסיד. על פי הנטען על ידי התובע, דמי הגמולים ששולמו על ידו ועל ידי מעסיקו לאחר מועד הפרישה התקנוני, לא תרמו לחסכון הפנסיוני אלא שימשו להעשרת קופתה של קרן הפנסיה, אשר דאגה להשיבם לידיו במועד פרישתו בפועל אך ללא ריבית.

בנסיבות אלה, עותר התובע בתביעתו לחייב את מבטחים לשלם לו קצבאות זקנה החל ממועד גיל הפרישה התקנוני בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. כמו כן, עותר התובע לחייב את מבטחים לשנות את הוראות התקנון לרוח הדברים שייקבעו על ידי בית הדין בעקבות התביעה ולחילופין, להורות לקרן הפנסיה להודיע לכל עמית בסמוך למועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, כי עליו להסדיר את פרישתו וכן להבהיר לו מהן ההשלכות של דחיית פרישתו מהקרן לצד המשך תשלום דמי הגמולים.

במסגרת בקשתו להכיר בתביעה כייצוגית, הגדיר התובע את הקבוצה היציגה כעמיתים שבוטחו במבטחים אשר פרשו לאחר גיל הפרישה התקנוני, ואשר במועד בו הגיעו לגיל הפרישה, כאמור, צברו את שיעור הקצבה המירבי (70%), ושולמו בגינם דמי גמולים לאחר שעברו את גיל הפרישה התקנוני.

בימים אלה עוסקת מבטחים בלימוד התביעה ובמלאכת גיבוש עמדתה לצורך הכנת תשובה לבקשה להכרה בתביעה כייצוגית. עם זאת, מבחינה ראשונית של כתבי הטענות, ניתן לציין, על פני הדברים, כי התובענה מנוגדת להוראות תקנון קרן הפנסיה והיא איננה מתאימה להתברר כייצוגית, מאחר ולא מתקיימים בה התנאים המקדמיים הקבועים בהוראות הדין לעניין ההכרה בתביעה כייצוגית, בין היתר, בשל הדרישה לשינוי הוראות תקנוניות הכפופות לאישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר וכן לאור סכום התביעה הגדול שנתבע לכל אחד מחברי הקבוצה (כ- 38,000 ₪), כפי שהוגדר במסגרת התביעה והבקשה להכרה בה כייצוגית. לדעת היועצים המשפטיים, להכרעה שיפוטית בתובענה זו עשויה להיות השפעה ישירה על כלל הקרנות.

יג. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, אם יוכרעו נגד הקרן, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. הקרן, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינה יכולה להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלה.

ביאור 16: - צדדים קשורים

- א. 1. אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ מספקת שירותי מיחשוב לקרנות הפנסיה.
2. די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ סיפקה שירותי טיוב נתונים לקרן הפנסיה (ראה ביאור 9).
3. קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר להן מונה מנהל מיוחד [ראה גם ביאור 1(ד)].

ב. יתרות של צדדים קשורים ובעלי ענין נכללו במאזן בסעיפים הבאים

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		1. <u>חייבים ויתרות-חובה</u>
2014	2015	2014	2015	
אלפי ש"ח				
148	-	-	83	קרן הפנסיה מקפת*
473	-	323	384	קרן הפנסיה קג"מ*
178	-	166	206	קרן הפנסיה חקלאים*
1,991	190	-	512	קרן הפנסיה מבטחים*
371	-	297	328	קרן הפנסיה בנין*
		786	1,513	

* קיימות אי התאמות בין הקרנות הנובעות בעיקר ממחלוקות בעבר בנוגע להסכמי רציפות.

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		2. <u>זכאים ויתרות זכות</u>
2014	2015	2014	2015	
אלפי ש"ח				
3,349	-	19	-	הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ
404	-	960	-	קרן הפנסיה מבטחים
-	-	280	-	קרן הפנסיה מקפת
		1,259	-	

ג. ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
143	102

סכום הוצאות עבור הביטוח

החברה מבטחת את אחריותם של נושאי המשרה בכפוף להוראות הדין.

ביאור 17: - מסים על הכנסה

קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים אושרה לצרכי מס כקופת גמל בתוקף עד ליום 31 בדצמבר, 2016. תוקף האישור מתחדש מעת לעת. בהתאם לכך הכנסות קרן הפנסיה פטורות ממסים בישראל, בכפוף להתניות מסוימות בהן עמדה הקרן.

ביאור 18: - תשואת הקרן

הקרן אינה מחשבת תשואה, היות והתכלו מרבית מקורותיה.

ביאור 19: - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחשיפתם לסיכוני ריבית

א. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים

הנכסים הפיננסיים של הקרן ובכלל זה ניירות הערך מוצגים בדוחות הכספיים בהתאם לכללים המפורטים בביאור 2 (מדיניות חשבונאית) והנחיות אגף שוק ההון.

להערכת הנהלת הקרן ובהתייחס לאמור לעיל, השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים של הקרן אינו נופל מערכם החשבונאי הכולל.

ב. חשיפה לסיכוני ריבית וסיכוני שוק

הגרעון האקטוארי חשוף לסיכוני ריבית בשל הפער בין שיעור ריביות היוון ההתחייבויות הפנסיוניות לבין התשואה בפועל על הנכסים.

השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הלא סחירים (אגרות חוב, פקדונות והלוואות) חשוף לסיכוני ריבית, שכן תנודות בשערי הריבית בשוק הכספים עשויות להשפיע עליו. ניירות הערך הסחירים חשופים לסיכוני השוק.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות
בע"מ (בניהול מיוחד)

דוח תקופתי לשנת 2015

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)	שם התאגיד
52-002235-1	מס' תאגיד
חברה פרטית (עפ"י הגדרת חוק החברות)	אופן ההתאגדות המשפטית
רח' אבא הלל 3, רמת גן	כתובת:
03-7549831	טלפון:
03-7547885	פקסמיליה:
31 בדצמבר, 2015	תאריך המאזן
29 במרס, 2016	תאריך חתימת הדוח:

- סעיף 1: - דו"חות כספיים ואקטואריים
מצ"ב דו"חות כספיים ומאזן אקטוארי ליום 31 בדצמבר 2015.
- סעיף 2: - דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד
מצ"ב דוח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד ליום 31 בדצמבר 2015.
- סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן
קרן הפנסיה מחזיקה ב- 33% ממניות מועדוני כנס בע"מ, המפעילה מועדון לגימלאים. ההשקעה מוצגת בערך של 143 אש"ח.
- סעיף 4: - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח
אין.
- סעיף 5: - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לתאריך המאזן באלפי ₪
אין.
- סעיף 6: - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד
אין.
- סעיף 7: - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, רווחיות התאגיד, רכוש או התחייבויותיו
א. שינוי בהנחות האקטואריות.
ב. השינויים בווקטור הריבית.
ג. התשוואות בשוק ההון.
ד. שינויים בהנחיות הממונה על שוק בדבר אופן הטיפול החשבונאי באג"ח מיועדות מסוג ערד.
- סעיף 8: - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה
אין שינויים.
- סעיף 9: - שכר וטובות הנאה
החברה אינה מעסיקה עובדים ואינה משלמת שכר לעובדים ולבעלי ענין. שכר המנהל המיוחד והשתתפות בשכרה של המנהלת המיוחדת המשותפת לקרנות הותיקות, משולמים על ידי ספק שירותי הניהול של החברה.
- סעיף 10: - מניות וני"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד, בחברה בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח
לחברה אין הון מניות ולא הנפיקה ני"ע לציבור.

סעיף 11: - המנהל המיוחד

בהתאם להוראות חוק הפיקוח מונה לקרן בחודש יולי 2003 מנהל מיוחד. מכוח סעיפים 78 ה' ו- 70 (ב) לחוק הפיקוח מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו..."

כמתחייב מהוראות חוק הפיקוח, החל תהליך איחוד תפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר. מטרת התהליך להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת המפקח על שוק ההון ביטוח וחיסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל משנת 2007 פועלות קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר במבנה ארגוני חדש המושתת על איחוד תפעולי שגובש על ידי המנהלת המיוחדת דאז. קרנות הפנסיה מנוהלות במסגרת של ארבע חטיבות: חטיבת שירות, חטיבת השקעות, חטיבת כספים וחטיבת פנסיה וכן יחידות מטה משאבי אנוש ומנהל, לשכה משפטית, בקורת פנים, מחשוב, ניהול סיכונים, תכנון תקציב וסיוע ממשלתי.

בתחילת שנת 2008 עברו קרנות הפנסיה בהסדר לבנין אחד, דבר המהווה צעד נוסף בתהליך האיחוד התפעולי ליצירת ארגון אחד. יובהר, כי גם במסגרת האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר, נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן וקרן.

ועדת מנהלה

על פי חוק הפיקוח מונתה ועדת מנהלה ברשות שופט בדימוס לכלל הקרנות שעליהן חל חוק התוכנית הכלכלית. לועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לועדת הנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי, מינוי ר"ח ואישור דוחות כספיים. בנוסף תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

מס' ת.ז: 059284380.	יואב בן אור
שנת לידה: 1968.	
מענו: דרך מנחם בגין 125, תל אביב.	
נתינות: ישראלית.	
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או בעל עניין: יו"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון די.בי.קיו, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד, דירקטור במדרוג, דירקטור בהחזקות מדרוג.	
מכהן כמנהל מיוחד משנת: 1 באוגוסט 2011.	
השכלה: תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון.	
תעסוקתו ב- 5 השנים האחרונות: משנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.	
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר: לא.	

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968.	שנת לידה
המנהל המיוחד.	התפקיד שממלא בתאגיד
יו"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון די.בי.קו, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד, דירקטור במדרוג, דירקטור בהחזקות מדרוג.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון. משנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט 2011.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 033017088	יריב עזר
1976.	שנת לידה
מנהל חטיבת הפנסיה.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בכלכלה וניהול, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון, סמנכ"ל תפעול ושירות "הפניקס" פנסיה וגמל בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
28 ביוני 2015.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 53335774	אילן סגל
1955.	שנת לידה
מנהל חטיבת הפנסיה.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור בדי.בי.קו ובאופאל.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
רו"ח, בוגר בכלכלה וחשבונאות, מוסמך (MBA) במינהל עסקים- ניהול אסטרטגי.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 במרס 2005 עד 31 במרס 2015	התאריך תחילה וסיום כהונתו:

- סעיף 13: - רואה חשבון של התאגיד
זיו האפט – BDO
 בית אמות ביטוח, דרך מנחם בגין 48,
 תל אביב
- סעיף 14: - האקטואר של קרן הפנסיה
 אלון גבריאלי.
- סעיף 15: - המלצות והחלטות הדירקטוריון
 אין.
- סעיף 16: - שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בשנת הדוח
 אין.
- סעיף 17: - תנאי שכר
 החברה אינה מעסיקה עובדים ואינה משלמת שכר לעובדים ולבעלי ענין. שכר המנהל המיוחד והשתתפות בשכרו של המנהל המיוחד המשותף לקרנות הותיקות, משולמים על ידי ספק שירותי הניהול של החברה.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק
 ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
 שם התאגיד

29 במרס, 2016

תאריך

יואב בן אור
 המנהל המיוחד